

COL·LECCIÓ PAV VILA N.º 13

CONEGUEM EL CORREDOR

Itineraris de natura, història i paisatge

Joan Gel i Amó

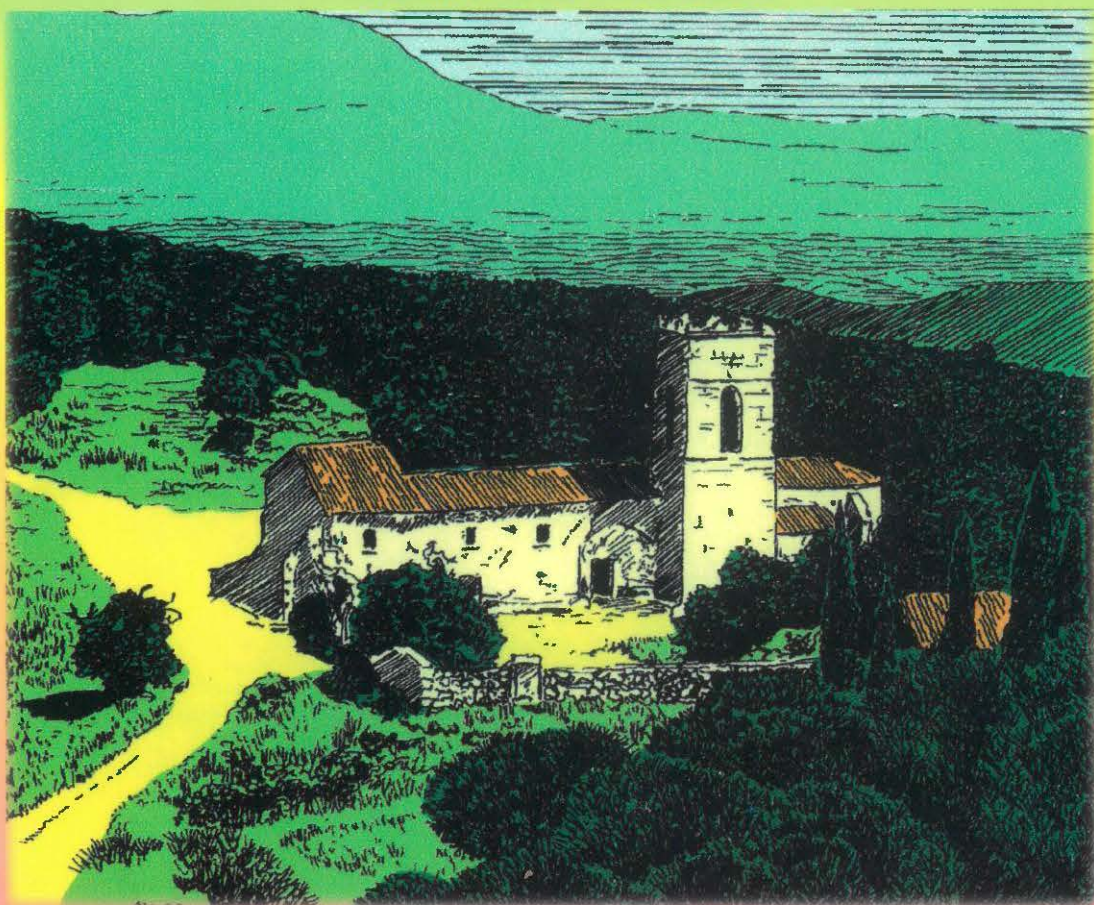
Oriol Bassa i Vila

David Farrell i Garrigós

Montserrat Ventura i Cot

Àlex Valls i Solé

Francesc Navarro i Bonamusa

ice
.....

Institut de Ciències de l'Educació
UNIVERSITAT DE BARCELONA

CONEGUEM
EL CORREDOR

Itineraris de natura, història i paisatge

CONEGUEM EL CORREDOR

Itineraris de natura, història i paisatge

Textos:

Joan Gel i Arnó
Oriol Bassa i Vila
David Farell i Garrigós
Montserrat Ventura i Cot

Il·lustracions:

Àlex Valls i Solé
Francesc Navarro i Bonamusa

Amb la col·laboració de:

Oriol Canals i Casacuberta
Joan Pujol i Collet

Coordinador de la guia:

Oriol Bassa i Vila

Agraïments:

Neus Alsina
Ma. Àngels Jubany
Joan-Manel Riera (Escola de Natura del Corredor)

Col·lecció de llibres de Natura del Maresme

ice
.....

Institut de Ciències de l'Educació
UNIVERSITAT DE BARCELONA

Primera edició: juny 1997

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públics, resta rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del «Copyright», i estarà sotmesa a les sancions establertes a la Llei.

Coneguem El Corredor. Itineraris de natura, història i paisatge

© ICE-UB

© Natura, entitat de medi ambient

ISBN: 84-88795-37-8

Dipòsit legal: B-24.521-1997

Imprimeix:

Editorial-Gráficas Signo, S.A. Carretera de Cornellà, 140, 2n - 08950 Esplugues de Llobregat (Barcelona)

Dediquem aquesta guia a l'amic Esteve Albert i Corp,
recentment desaparegut, que treballà tothora a difondre
la cultura i manera de ser de Catalunya.

Conserveu, protegiu i si cal defenseu la natura, història i paisatge del Corredor
i del seu entorn com va fer ell tota la vida.

SALUTACIÓ

Dins la línia de conèixer amb més precisió la Natura i el medi que ens envolta, és una satisfacció presentar aquesta Guia que inclou una part força important del nostre terme municipal i que té com objectiu descobrir, donar a conèixer i difondre un entorn natural molt valuós.

Per això, hem considerat que, com a responsables de la política local, tenim l'obligació de difondre, protegir i promoure tot allò que forma part del nostre llegat més preciat, del nostre patrimoni: els boscos, la fauna i la història, la qual cosa ens permetrà conèixer millor el medi en que vivim.

Creiem que aquesta guia servirà d'estímul i ajuda per a la mainada i per a totes aquelles persones respectuoses amb el medi i interessades en la natura, que desitgin endinsar-se en els nostres boscos, gaudir del nostre paisatge, conèixer diferents aspectes de la vegetació, la fauna, la història,..., tot practicant l'excursionisme, la bicicleta,...

És, en definitiva, una invitació, perquè d'una manera amena **Coneguem el Corredor** i constatem el que, amb tant d'encert, va dir el malauradament desaparegut i estimat dosriuenc Esteve Albert i Corp, en el seu llibre **El Maresme de Dosrius estant**, referint-se als nostres boscos:

"...Així vivíem voltats de boscos imponents que eren el nostre orgull i la nostra glòria.

Per trobar-ne de més bonics, m'he passat la vida cercant per les fagedes i avetoses del Pirineu.

M'he passejat per molts jardins, des de Versalles a Schönbrunn; però em quedo amb la Fageda d'en Jordà que el poeta-ciutadà immortalitzava... i amb els nostres boscos on s'agermanen el roure, l'alzina i el pi"

Josep Jo i Munné*
Alcalde de Dosrius

* Alcalde del municipi de Dosrius durant el primer trimestre de 1996.

PRÒLEG

Per a la bona comprensió d'un territori és molt preuada l'experiència acumulada al llarg de la vida d'una persona. Experiència que s'afegeix al bagatge ancestral proveït pels seus avantpassats. La recerca documental complementa aquells buits que la pròpia vida no ha acabat d'omplir.

Als darrers anys, però, les relacions a l'ús entre dones, homes i país han esdevingut molt poc pregones. El Corredor és d'aquelles muntanyes que molts dels seus visitants frueixen més amb la contentor de la panxa que no pas amb la sensibilitat de les percepcions exteriors.

I val a dir que, si bé el coneixement no comporta necessàriament el respecte, potser ajuda força a assolir-lo. Conèixer, però, no és sinònim de tragar, visitar o circular. I és ben cert que, per a moltes persones, el seu contacte carnal amb el Corredor es redueix a un tiberi i, en el millor dels casos, a una breu passejada pels contorns del lloc de l'àpat. Tot plegat després de travessar a cavall del vehicle uns quants quilòmetres de boscos, a redós de la pols de la pista. Cal fer veure, però, que el desconeixement no implica necessàriament, ni de bon tros, actituds destructives. Ara bé: els hi dona suport.

La penetració d'una societat ambientalment analfabeta en un espai natural feréstec pot produir nafres de mal curar, tant als visitants com al visitat. Aquestes penetracions, molt afavorides pels artefactes ciclotransportats (amb motor o sense, amb quatre rodes o amb dues) i per l'esquer dels bolets, poden produir conseqüències patològiques difícils, encara a hores d'ara, de valorar.

Els espais naturals catalans es presenten sovint com a grans àrees de lleure per als ciutadans metropolitans, assedegats de zones verdes naturals. Dues suposicions aquestes que no per la seva àmplia difusió esdevenen més certes. És més: probablement són incompatibles. El manteniment de la riquesa de la vida als es-

país feréstecs requereix, vet aquí, que no se'ls confongui amb espais d'esplai. Tot i això, la justificació que hom esgrimeix per a evitar la seva artificialització és, paradoxalment, el gaudi col·lectiu generalitzat.

Per tant, darrera la conservació dels espais naturals del Corredor s'hi troben dos puntals. Un que cal incrementar: el coneixement. Un altre que cal reduir: la massificació i la freqüència agressiva. Pocs visitants, però ambientalment incultes, poden fer mal. Molts, malgrat ser erudits, encara més.

El Corredor és una muntanya suau, sense estridències, sense grans contrastos. Per això, descobrir els seus racons amagats, discernir entre les subtileeses del paisatge, presents arreu, esdevenen activitats que ajuden a valorar el nostre país; no el de postal, sinó el que hi ha a la porta de casa.

I és clar: per això cal que se servin els racons amagats, els paisatges subtils.

Joan Manuel Riera

INDEX

SALUTACIÓ.....	9
PRÒLEG.....	11
SOBRE AQUESTA GUIA.....	15
EL MEDI FÍSIC: SITUACIÓ GEOGRÀFICA, CLIMATOLOGIA, GEOLOGIA I HIDROLOGIA.....	17
EL PARC NATURAL DEL MONTNEGRE I EL CORREDOR.....	19
L'ITINERARI	
• Arqueologia i història antiga de Canyamars.....	22
• De Canyamars a la Creu de Rupit.....	27
• De la Creu de Rupit al Santuari del Corredor.....	34
• El Santuari del Corredor.....	39
• Altres punts d'interès de l'itinerari i de l'entorn.....	46
ANNEXOS	
ELS BOLETS.....	53
ELS POUS DE GLAÇ.....	61
EL BOSC A L'ABAST DE LA MÀ: LA MESURA DELS ARBRES.....	63
REPOBLACIONS I PLANTACIONS FORESTALS.....	68
LA FAUNA DEL CORREDOR.....	73
LES FESTES DEL CORREDOR: APLECS I FESTES MAJORS DELS MUNICIPIS DE DOSRIUS I CANYAMARS.....	80
ELS SENDERS DE GRAN RECORREGUT (GR) DEL PARC.....	81
EQUIPAMENTS A L'ÀREA DE L'ITINERARI.....	82
CONSELLS PER A FER L'ITINERARI.....	83
BIBLIOGRAFIA.....	84

SOBRE AQUESTA GUIA

Teniu a les mans l'última guia de la col·lecció "Coneguem el Maresme", que de la mà d'experts naturalistes, historiadors, senderistes i il·lustradors us ha portat, pam a pam, gairebé cada paratge natural d'interès que hom pot trobar al Maresme.

Pels autors i editors ha estat un viatge molt agradable. Hem aplicat els nostres coneixements i sentiments en un territori que ens era proper i estimat, i el resultat pretén aconseguir la protecció, conservació i millora del patrimoni natural, històric i paisatgístic del Maresme i del seu entorn. La manera d'abastar aquesta fita no era massa difícil. Preteníem que coneguéssiu els boscos, brolles, aiguamolls, rius, masies, castells, erms i conreus mentre caminàveu per senders sovint massa trepitjats, però realment poc coneguts.

Volíem que aprenguéssiu a defensar els alzinars i les rouredes dels incendis forestals, la sobreexplotació forestal i l'especulació urbanística, però abans, calia aprendre a reconèixer la gea, la vegetació i la fauna i a conèixer les seves interrelacions.

Ens agradaria que aquestes guies no passessin aviat a la història com un tractat d'allò que un dia vàrem tenir i després malmeterem fins a fer-ho desaparèixer entre tots.

El Maresme és una comarca ambientalment encara valuosa. Ens queden restes d'hàbitats humits irrepetibles, de boscos perennifolis i caducifolis feréstecs i de conreus extensius capaços de donar un color a cada estació de l'any. Ens queden alguns pobles i viles urbanísticament i paisatgística equilibrats. Ens queden bastants quilòmetres de platja on encara podríem refer la natura passada. Només cal que les nostres autoritats prenguin les decisions fent compatible el medi ambient i el progrés. Per això, som els homes i dones del carrer, petits i grans, que amb les nostres actuacions, demandes i exigències aconseguirem viure en una comarca ben equilibrada, en tots els sentits, o en un retall desordenat de terra bruta, contaminada, estèril.

Camineu per la natura de la mà de la nostra guia, amb els ulls ben oberts, i no us deixeu prendre una engruna més de patrimoni. Ens hi va la vida! (la nostra, i també i sobretot la dels nostres fills i néts).

Els autors

EL MEDI FÍSIC: SITUACIÓ GEOGRÀFICA, CLIMATOLOGIA, GEOLOGIA I HIDROLOGIA

A cavall entre les comarques del Vallès Oriental i el Maresme, entre el coll de Can Bordoi (310 m) al sud, i el de Collsacreu (350 m) al nord, trobem la Serra del Corredor, que enllaça al nord amb el Montnegre i al sud amb Cèl·lecs, com a una dels components de la Serralada Litoral.

Paral·lel a la Serra del Corredor, més a prop del mar, podem trobar els Tres Turons, on destaca el Montalt (594 m). Entre ambdues formacions muntanyoses, que s'uneixen pel Coll del Bruc i la Creu de Rupit, formant el MASSÍS DEL CORREDOR, s'hi extén la vall de la Riera de Canyamars, que travessa part d'aquest itinerari. El cim culminant del Massís és el propi Corredor amb 672 metres d'alçada.

Geològicament parlant, el Corredor és format per roques plutòniques, principalment granits. Ara bé, el granit que trobem a la serralada de Marina, i per tant al Corredor, ha esdevingut una roca tova, degut a l'efecte alterador d'un clima químicament més agressiu; és el sauló, incoherent i permeable. La roca és la mateixa que el granit del Pirineu, però les circumstàncies climàtiques han variat. Aquest granit va acompanyat de sistemes de filons i dics intercalats, de roques més resistents, les quals, en general, són les que determinen els relleus sobresortints. El Corredor pot considerar-se com una superfície d'erosió força ben conservada encara.

El Corredor vessa les seves aigües arreu, doncs és el punt més alt d'aquesta part del territori. Els majors beneficiaris de l'aigua del Corredor són, a l'oest i al sud respectivament, el riu Mogent i la Riera d'Argenton. En general, és molt més important la xarxa hidrogràfica que desemboca directament al mar que la que es dirigeix cap al Vallès. El vessant Oriental del Corredor porta les aigües a les rieres de Vallgorguina i d'Arenys, famosa aquesta per les seves avingudes en èpoques de tempestes.

En general, són comuns els torrents axaragallats, ja que l'erosió del granit descompost ha estat força fàcil. En tots aquests cursos, l'aigua fluent és poc constant, tot i que gairebé sempre hi ha un cabal subalví, tret de períodes de contínua sequera, com l'actual.

El clima de la zona és eminentment mediterrani, trobant-nos amb estius relativament secs, però no massa calorosos degut a l'acció de la marinada, i hiverns moderats, però que són crus a les fondalades més obagues, on les ullades de sol no arriben els mesos més freds, i on el glaç roman llargues temporades. La influència condensadora del massís del Montseny provoca sovint pluges d'estiu, però la forta evaporació fa que el seu efecte sigui mínim i breu.

EL PARC NATURAL DEL MONTNEGRE I EL CORREDOR.

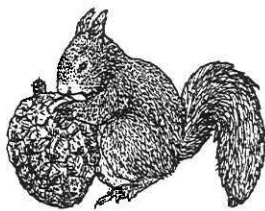
La carena verda del Nord del Maresme

La serra del Corredor es troba, gairebé tota, situada dins d'un parc natural que gestiona la Diputació de Barcelona, i per tant pot ser interessant donar certa informació sobre aquest parc. Aquest parc natural està dividit en dues zones, unides per una franja massa estreta pel que fa a la conservació de la fauna, la del Collsacreu, a prop del límit territorial entre Arenys de Munt i Vallgorguina.

El Pla Especial del Montnegre i el Corredor (Serra de Marina) té com a objectiu principal l'establiment d'un règim de protecció, conservació i millora del medi físic i rural i del paisatge dels sectors de la Serralada Litoral Catalana que abarca. Així mateix, s'inclou dins d'aquelles finalitats l'ordenació de l'ús públic de lleure i el foment del coneixement i el respecte del medi físic i rural per la població urbana no resident en l'àmbit d'aplicació d'aquest pla especial.

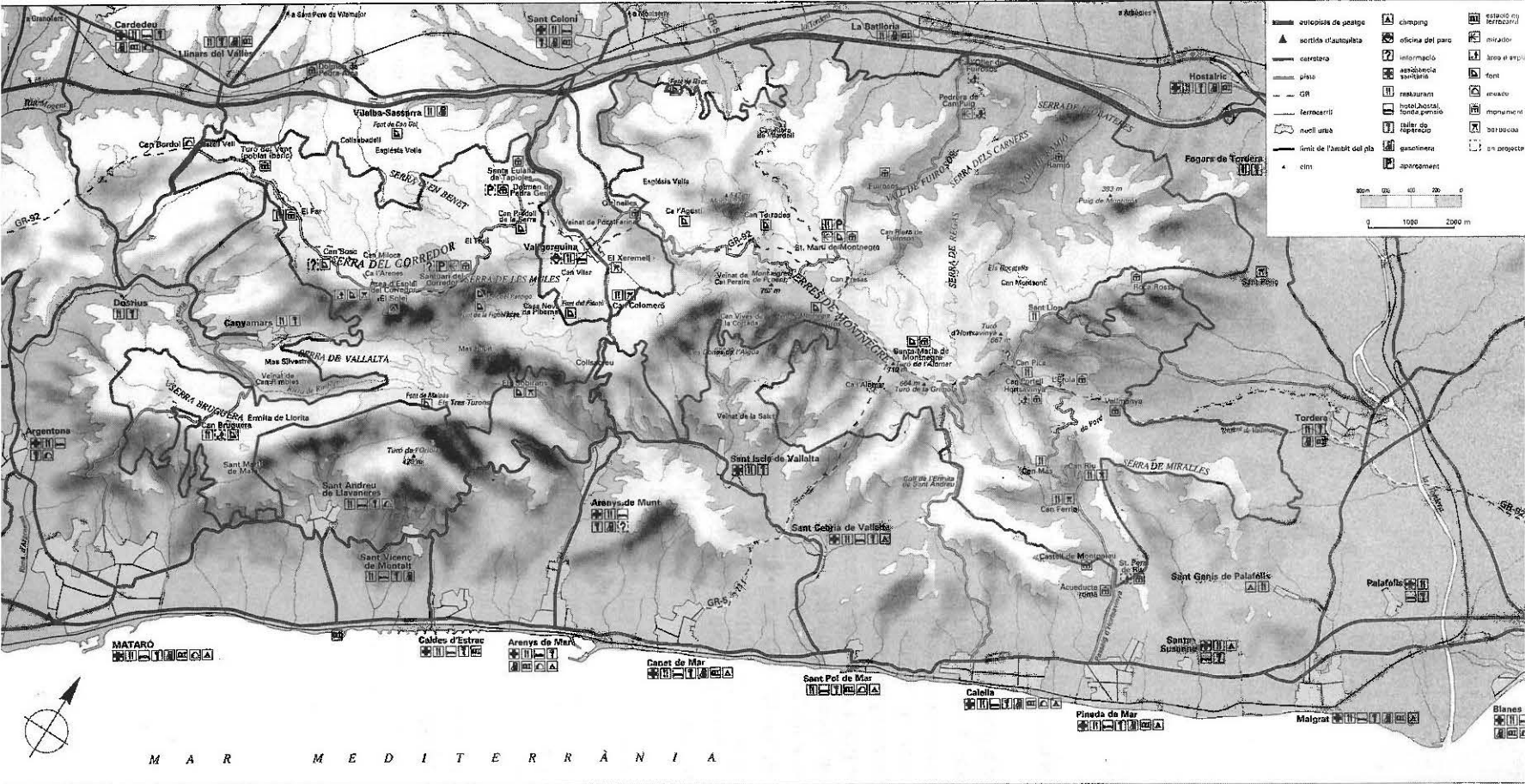
El Parc no es delimita per límits naturals, sinó que la seva forma ve marcada pel sòl urbanitzable, grans equipaments i urbanitzacions més o menys legals. La superfície total del parc és de 15.010 hectàrees, de les quals un 95'8% són de propietat privada (repartides en 762 propietaris) i el restant 4'2% és de propietat pública. El parc s'estén pel territori de 13 minicipis, 8 dels quals pertanyen a la comarca del Maresme (Arenys de Munt, Dosrius, Mataró, Palafolls, Pineda de Mar, Sant Cebrià de Vallalta, Sant Iscle de Vallalta i Tordera), 4 al Vallès Oriental (Llinars del Vallès, Sant Celoni, Vallgorguina i Vilalba Saserra), i Fogars de Tordera, a la comarca de La Selva. Altres municipis, com és el cas de Sant Vicenç de Montalt, han endegat les actuacions necessàries per integrar una part del seu terme municipal a aquest espai natural protegit, per tal de conservar, protegir i millorar diverses masses boscoses, alhora que garantir una millor qualitat de vida i ambiental als seus convilatans.

L'alçada màxima dins el Parc és el Montnegre, que s'eleva fins a 762 metres per sobre el nivell del mar.

L'esquirol

PARC NATURAL DEL MONTNEGRE I EL CORREDOR

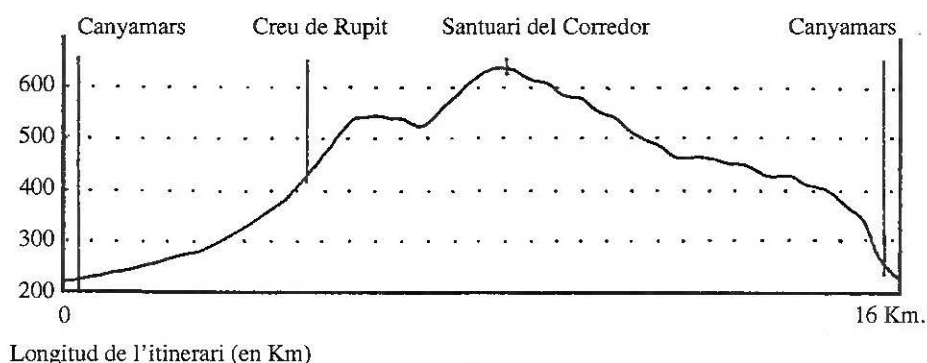
Adaptació del plànol editat per la Diputació de Barcelona.

L'ITINERARI

Per arribar a Canyamars, l'inici d'aquest itinerari, caldrà que aneu primer al municipi de Dosrius. Si veniu del Maresme, hi arribareu a través de l'autopista A-19 pel municipi d'Argentona, o per l'autovia B-40 de Mataró-Granollers o la carretera del mateix nom, prenent la sortida de Dosrius. Si veniu pel Vallés Oriental, hi arribareu per les carreteres de Llinars a Dosrius o la de Cardedeu a Dosrius, o per l'autovia Mataró-Granollers.

Una vegada a Dosrius, prendreu la carretera que us portarà a Canyamars. Una vegada arribats al nucli urbà d'aquest municipi, us disposareu a iniciar l'itinerari, seguint la vall de la Riera de Canyamars, que ens durà fins al Pou del Glaç, la Creu de Rupit i el Santuari del Corredor, dins el Parc Natural del Montnegre i el Corredor.

Es tracta d'un sender que parteix d'una alçada de 230 metres al poble de Canyamars i ens portarà al Santuari del Corredor, a una cota de 630 metres, amb un desnivell d'un punt a l'altre de 400 metres. La longitud de l'itinerari principal sencer és gairebé de 16 quilòmetres. La durada de la travessa, si la feu sencera i aturant-vos de tant en tant per seguir les observacions d'aquest quadern, és de 6 hores aproximadament. Tanmateix, podeu prendre alguna drecera o escurçar la caminada fent-ne una part en bicicleta de muntanya o en cotxe fins al Corredor. De ser així, us recordem que cal complir la normativa vigent en matèria d'accessibilitat al medi natural, per tal de garantir la conservació dels ecosistemes i la vida que contenen.

Perfil de l'itinerari

Si voleu fer tot l'itinerari a peu, us recomanem que porteu el menjar i la beguda o trieu alguns dels restaurants o bars que trobareu al llarg del camí, com la masoveria del Corredor o Can Guinart, entre d'altres. Malgrat que aquests establiments estiguin tancats els dies feiners, penseu que si trieu aquests dies per fer la caminada us estalviareu de trobar-vos una gran quantitat de cotxes i motos a tot el sender, en especial al tram de la pista del Coll de Can Bordoí al Santuari del Corredor.

Abans però coneguem una mica més de la història d'aquest petit poble maresmenc, prop del mar, però amagat darrera les muntanyes de la Serralada Litoral, al cul de sac d'una antiga carretera.

ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA ANTIGA DE DOSRIUS, CANYAMARS I ELS SEUS VOLTANTS

Les notícies més antigues que tenim de l'ocupació humana a les valls de Canyamars, al municipi de Dosrius, les trobem en tot un seguit de jaciments arqueològics més o menys estudiats. De l'**etapa prehistòrica**, desenvolupada per M. Ribas en una recent obra (RIBAS, 1994), destaquen els enterraments eneolítics que es localitzaren a prop de les masies de Can Llibre i Can Rogent. A Can Llibre aparegué un esquelet humà entre dues lloses; mentre que a Can Rogent, una cova contenia igualment una sepultura que tenia associada una destrat de pedra polida. Als voltants de Canyamars, Ribas hi situa fins a quinze localitzacions, per bé que moltes ja destruïdes per urbanitzacions. Destaca, per exemple, la documentació d'una galeria megalítica davant de Can Figueres, -a la vora oposada a la riera i arran del camí que condueix a Can Gel-, on s'hi trobà ceràmica neolítica, elements de sílex i ossos.

Fa pocs anys -estiu de 1995- es descobrí un important jaciment prop de Dosrius, en la brolla de pins situada sobre el torrent de'n Cot o costa de Can Martorell. Sortosament, ha pogut excavar-se científicament i se'n podran obtenir les primeres datacions C14 calibrades per a un megàlit d'aquesta àrea del litoral català. Tot i estar en fase d'estudi, avancem que es tracta d'un sepulcre col·lectiu, amb lloses megalítiques a l'accés i una cambra excavada a la roca, on han estat localitzats nombrosos enterraments i altres materials associats.

Els poblats ibèrics

En aquesta zona del Montnegre-Corredor es coneixen també bastants jaciments d'època ibèrica. Predominen les troballes al voltant del que foren petits nuclis de

població encimbellats, els anomenats poblats ibèrics, que daten del primer mil·lenni a.C. (s. VI-I a.C.). Al llarg dels diversos itineraris publicats dins la sèrie "Coneguem el Maresme", hem anat veient exemples de punts enlairats ocupats pels ibers (Castellruf, Sant Miquel, Burriac...), i cal dir que pel que fa a la situació física d'aquests, sembla més correcte parlar del poblament ibèric a la serralada litoral que tractar de diferenciar els dos vessants. És evident que des d'ella i els seus contraforts, els grups laietans dominarien i explotarien àmplis territoris i valls interiors, rius i torrents, camins i cruïlles, vitals per a la subsistència i per a la comunicació entre espais i poblats. D'altres poblats laietans importants són al Puig Castellar, la Cadira del Bisbe, Céllecs, Turó del Vent i Turó dels Encantats.

Sota aquest punt de vista i per caracteritzar els llogarets ibers de cada territori, ara hi afegim els poblats relativament propers a l'itinerari, seguint el treball de síntesi fet per T. Gimeno i P. Izquierdo (1990). Caracteritzarem els poblats del Turó del Vent (llargament habitat) i el Castellvell, a Llinars del Vallès, i el de Puig Castell, a Vallgorguina. D'altres vestigis són citats al Turó dels Castellans (entre Dosrius i la Roca), prop del Castell de Dosrius i al Turó de Castellà (Canyamars). Els poblats més antics són el del Turó del Vent i el Puig Castell. Començaren llur activitat al període ibèric inicial, una primera fase que està datada entre els segles VI-V a.C.

El Turó del Vent (també dit d'El Far) domina visualment la zona més propera de la Depressió Pre-litoral, així com el pas del Corredor, que comunica la plana vallesana amb l'àrea costanera del Maresme. La fase més antiga d'ocupació del poblat és anterior al segle V a.C. i correspon a nivell d'estructures constructives, a un recinte de cabanes i sitges, tancat per una murada de tàpia amb sòcol de pedra, i limitat per un fossat exterior.

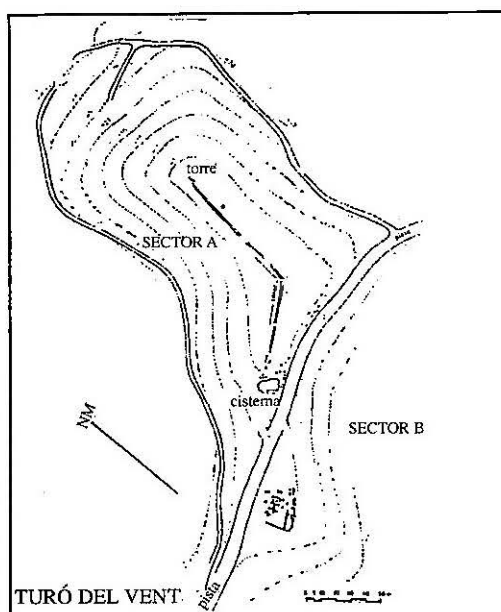
Durant els segles IV i III a.C. (Ibèric Ple) hi ha un procés de fortificació, més complex, dels antics assentaments ibèrics enlairats. Al Turó del Vent es construeix, a finals del s. IV a.C., un gran emmurallament aprofitant l'anterior fossat que encerclava el poblat. La superfície ocupada augmenta notòriament, superant les 6 ha, i està limitada per un mur d'uns 90 cm d'amplada, a més de dues torres que flanquejen l'entrada.

En aquesta fase -sobretot s. III a.C.- s'enregistra una gran activitat d'emmagatzematge de gra a la fortalesa (documentant més de 80 sitges). La superfície dedicada a l'acumulació de cereals i d'aigua supera àmpliament a la destinada a la zona d'habitació. Per tant, el poblat ha assolit una clara funció secundària de magatzem d'excedents agrícoles, fet que s'ha de relacionar amb la contemporània

proliferació d'assentaments rurals a la plana i amb l'intercanvi entre àrees interiors i litorals. També del s. III data una gran cisterna, on arribava ben canalitzada l'aigua pluvial.

En el reompliment de la cisterna aparegué mineral de ferro i gresols amb restes de fosa en bronze i escòria, així com objectes de bronze (fibules, punxons de gravat, etc.) produïts ací emprant, potser, les pirites de la conca de la Tordera.

Al període ibèric final (s. II-I a.C.) minva la superfície del poblat i moltes sitges són amortitzades, a l'igual que la cisterna. Malgrat que es fa una nova muralla i altres sitges, decau fins l'abandó, datat al llarg de la primera meitat del segle II a.C.

Planimetria del Turó del Vent
(segons Bosc et al., 1986)

El Castellvell és un jaciment associat al poblat del turó del Vent. Sembla ser que la seva proximitat fou aprofitada per a situar-hi un camp de sitges (és a dir, una funció d'àrea d'emmagatzematge) ja des de les primeres fases d'hàbitat. Més endavant (Ibèric Ple) deixa de funcionar com a camp de sitges i s'hi edifiquen estructures d'habitació amb parets de tàpia (PARDO, 1990). L'abandó li arribà -com en d'altres poblats en turó- al llarg del segle II a.C. Prop del jaciment, al Museu de Can Bordoi, podem conèixer més aspectes del poblat i del món ibèric al Vallès Oriental, junt a les dades de l'edifici medieval.

El Puig Castell és damunt d'un turó pertanyent a la Serra del Montnegre, el qual divideix les aigües de la Riera de Vallgorguina i del torrent d'Olzinelles, afluents de la Tordera. Malgrat que no s'hi han trobat mai restes constructives, els materials recuperats (Pascual-Barberà, 1964-65) permeten suposar l'existència d'un assentament ibèric, amb una primera fase d'habitació corresponent als segles VI-V a.C. El poblat s'abandonaria al s.V, tornant-se a ocupar, possiblement, durant el segle III a.C. Podem parlar d'un treball especialitzat en la metal·lúrgia del ferro. S'hi trobaren escòries de coure, que proven la presència "in situ" d'activitats rela-

cionades directament amb la fosa del bronze, fent servir, possiblement, els minerals de coure de la vall de Vallgorguina, on encara eren explotats fins el segle XIX (mina de la Mena).

L'època romana

Les restes arqueològiques d'època romana que es documenten a Dosrius i Canyamars es concreten en dos jaciments (PREVOSTI, 1981):

- possible vil·la romana a Can Terrades del Molí (Dosrius), on als anys 70 hi foren trobades restes de tègula, ímbrex, fragments d'*opus testaceum*, àmfora i altres ceràmiques sense forma, tot plegat de cronologia imprecisa i al voltant d'una estructura mal definida.
- possible vil·la romana a la base de la mateixa muntanya del Castell de Dosrius. S'hi trobà ceràmica escampada i restes constructives (mosaic, paviment, pedres, teules, etc.), de cronologia imprecisa.

L'ocupació d'aquestes valls ja des de la prehistòria i més intensament en època ibèrica, va permetre el desenvolupament d'una xarxa de camins, el traçat dels quals bàsicament encara es manté avui dia, tot i l'evolució del ferm transitat.

El camí més antic documentat en aquests paratges és el "**camí del Montseny**". És l'antic camí que s'ha vingut emprant gairebé fins a començaments d'aquest segle per anar de Mataró a Canyamars. Podria ben bé remuntar a l'època romana, car la xarxa viària que coneixem de camins medievals gairebé sempre aprofita els camins anteriors. Surt de Mataró pel *Portal de Valldeix*, passa pel *Camí Fondo* vers el veïnat de Valldeix, seguint el marge de la riera de Sant Simó fins a Can Bruguera i la Creu dels Planells, des d'on continua vers migdia en direcció a la Font de n'Homs, prossegueix per la riera de Can Llibre, continuant després per la riera de Canyamars fins arribar a aquesta població.

Una altra via de comunicació que remuntaria a l'antiguitat igualment documentant-se en època medieval, és la que de Can Bruguera es dirigeix per la carena cap a la Font del Mal Pas. També es considera una via de comunicació molt antiga el "**camí de Can Bordoi**", camí que seguia el pas natural des de Dosrius fins a Llinars del Vallès (antiga *Praetorio*) pel mateix recorregut que l'actual carretera. Dosrius és, des de l'antiguitat, una important zona de pas o d'encreuament de camins, connectant el Maresme i el Vallès. No és estrany, doncs, que a prop de les masies de Can Bosc i el Forn de Vidre s'hi hagin trobat restes de sitges i tègules d'època ibero-romana.

Joan Canyamàs: el remença que atentà contra el rei Ferran II (1492)

I una mica de llegenda d'un dels personatges medievals nascut a aquestes valls. El "Manual de Novells Ardits" (Arxiu Històric de la Ciutat, Barcelona), dietari del Consell de Cent, recollí amb data de 7 de desembre de 1492 el fet de l'atemptat que va patir el rei de la corona d'Aragó i rei consort de Castella, Ferran II, perpetrat pel pagès de remença Joan Canyamàs, i del qual el monarca trigà 3 setmanes en guarir-se:

"Aquest dia en Joan Canyamàs, pagès, bar e traidor malvat (...) passat migjorn quasi un quart d'hora, exint la Magestat del Senyor Rey del seu palau qui és en la plaça del rei de la present ciutat de Barcelona (...) i essent devant la porta de l'església del dit palau donà a la dita Magestat un colp en lo coll amb una espasa (...)."

Com a autor d'aquest regicidi, Joan de Canyamàs fou jutjat, condemnat a mort i esquarterat lentament pels botxins per diversos carrers de Barcelona, 5 dies després de l'atemptat.

El nom de Canyamars

Sembla ser que el nom de Canyamars vingué donat pel cultiu del cànem, molt pròsper en època moderna, doncs totes les valls de Canyamars eren ocupades per aiguamolls. El cànem cultivat a Canyamars era treballat a Mataró per a confeccionar cordes per a la pesca. Però ja fa més de cent anys que els aiguamolls de Canyamars van ésser dessecats per una companyia que portava aigües a Barcelona, com molt bé ho tracta aquest escrit de Miquel Arimany:

"L'AIGUA DE DOSRIUS"

"Els barcelonins, i jo un d'ells, ens hem anat assabentant de les nostres coses a mesura que hem anat posant anys. Jo en tenia set o vuit quan, llegint una placa que deia "Aigua de Dosrius", vaig preguntar a la mare quins rius eren. "És clar, home: el Besòs i el Llogregat". Trobant la resposta satisfactòria, no em calgué pensar-hi més fins que un dia un amic, justament fill d'aquest poble, me'n féu una explicació exhaustiva. La riera del Far, la de Canyamars i la de Can Rimbles conflueixen al terme de Dosrius i formen la riera d'Argentona. Fins a mitjan segle XIX la vall de Dosrius era un indret d'aiguamolls. El 1860 es constituí l'empresa Palau, Garcia i Cia., que adquirí el dret de drenar la zona i aprofitar-ne les aigües. Es

construí tot un sistema de distribució a base de canals i d'un dic subterrani. L'any 1867 l'empresa passà a ser propietat de la Companyia d'Aigües de Barcelona."

INICI DE L'ITINERARI. De Canyamars a la Creu de Rupit

Sortim del poble prenent el "camí del Pou del Glaç", passant pel costat de la fàbrica de Canyamars, primera fàbrica important que es va situar al poble durant l'apogeu de la indústria tèxtil dels anys 50. La implantació d'aquesta fàbrica al poble va suposar un veritable fenomen social, doncs va crear gran quantitat de llocs de treball, que van ser ocupats pràcticament en la seva totalitat pels propis veïns del poble. Molts dels pagesos van donar a l'agricultura un paper secundari, per tal de poder anar a treballar a la fàbrica. Aquesta fàbrica, que va "industrialitzar" un poble que fins aquell moment havia estat totalment agrícola, va tenir dècades de gran esplendor, i les samarretes de Canyamars, podien trobar-se fins i tot fora de les nostres fronteres. Va arribar un moment que Canyamars s'associava ineludiblement amb la tortuga, anagrama de la fàbrica. Actualment, però, la crisi del sector tèxtil ha arribat també a "Canyamás".

Deixem enrera el poble i la fàbrica, seguint per la pista de sorra, limitada a l'esquerra per un grup de xalets primerament i per un bardissar que fa de paret posteriorment. A la dreta, al fons, podem veure les platanedes que ens assenyalen el pas de la riera per aquell indret.

Després de caminar uns 2 o 3 minuts arribem a un aixamplament del camí, on podem trobar uns esplèndits roures, alts i gruixuts que guaiten, espectants, sobre el "safareix de la

Barca" utilitzat antigament per a regar els camps que hem pogut trobar fins ara a banda i banda del camí. Acompanyen els roures unes quantes alzines també esponeroses, com a mostra de la bonança d'aigua que domina per aquests paratges.

Al seu voltant, concretament a mà dreta, vora el curs de la riera, veiem una densa i fresca plataneda en perxada. Podem veure com de cada peu de plàtan en surten 3 o 4 troncs, i no només un de principal, com és habitual. Això és degut que en tallar el tronc principal per al seu aprofitament primari, s'han aprofitat 3 o 4

rebrotos de la soca per a tractar-los silvícolament com a perxada. Antigament es cultivaven molts plàtans pels contorns humits de la comarca, aprofitant torrents, rials, rierols i rieres, ja que el seu creixement és força ràpid i permetia una font d'ingressos complementària a les activitats agrícoles i ramaderes.

Uns 50 metres més endavant ens trobem per primera vegada la riera. Aquesta riera té un curs d'aigua intermitent. Així, si realitzem l'itinerari a la tardor o a l'hivern és molt probable que baixi aigua. En canvi, a l'estiu, generalment està seca.

Fulla de plàtan

Travessant la riera veurem, a l'esquerra, una rastallera de pollancre, plena de falgueres al sotabosc; i a la dreta, una plantació de pi pinastre, d'uns 10 metres d'alçada (mesureu-ne algun amb el regle de Christen). Podeu comparar els diferents ambients, sobretot a l'estiu: el contrast de la pineda, més aclarida i xafogosa, amb els pollancre verdejadors, sota els quals es pot respirar un ambient més fresc i gratificant. Actualment, aquesta pineda està cercada.

Arribem al pou del glaç, que ens queda a mà esquerra. Al seu costat, un alt pi pinyer acompanyat d'una gran alzina. Entre l'entapissada d'heura que cobreix totes les parets podem observar l'abundància de falguera aquilina, esbarzers, vidalba ... impregnat l'ambient d'olor de poliol. Aquest pou del glaç, propietat de la finca de Can Prats, data del segle XVII o XVIII, època durant la qual es va utilitzar per abastir la ciutat de Barcelona de blocs de gel (més endavant podem trobar un annex on es detalla més concretament aquesta activitat).

Seguim entre la plataneda ben alineada, que acompanya el curs de l'aigua (i que ens proporciona un ambient molt ombrívol i fresc). Encatifant els marges podrem trobar, durant tot l'itinerari, una vegetació densa, baixa i cobertora. Són espècies de bardisses: l'esbarzer, com a més important, barrejat però amb diferents lianes com la vidalba, la vidiella, l'aríjol, ...

La merla, ràpida com una fletxa, travessa el camí una i deu vegades, fins a convertir-se en una part indestriable del paisatge. Observeu que els mascles són de

color negre, ben pulit, i les famelles d'un marró xocolata. Els primers han de fer-se veure per enamorar-les. Elles, són ben bé mimètiques, per passar desapercebudes quan estan al niu, covant.

Continuem i ens trobem amb l'entrada de la finca de Can Cuní; seguim caminant, quedant-nos el tancat a mà esquerra. Podem observar, darrera la tanca, un conjunt d'eines del camp antigues, fins i tot algunes pedres de molí, i una plantació de pi insigne, prou ordenada, que distingirem dels altres pins perquè les seves agulles estan agrupades de tres en tres.

Prosseguim la nostra marxa pel camí principal, que fins al moment no hem deixat. Podrem trobar a mà esquerra dos camins secundaris, que ens conduiran el primer a Can Xerrac i el segon a Can Mateu Ros (antigament Can Rius). No prenem però cap d'aquests dos camins. Abans de creuar-nos amb la riera ens trobem, a la dreta, el trencall del camí que porta fins a Ca l'Estevenet. No l'agafem. Travessem la riera i ens trobem, a l'esquerra, amb una masia: Can Cot, on encara hi viu una família que es dedica al cultiu de verdures i farratges per al bestiar. A mà dreta podem veure les feixes cultivades i, damunt la muntanya, el mas de Ca l'Estevenet.

Can Pau de la Rosa

Després de creuar novament la riera i deixar-la a mà esquerra, ens trobem de cara amb una altra masia, utilitzada actualment com a segona residència. Es tracta de Can Pau de la Rosa. Fixeu-vos en l'originalitat a l'hora de dissenyar el darrera de la casa. Envoltant l'edificació els camps, que en algun temps havien estat la vida d'aquest mas.

Avui són erms. És un bon lloc per fer una petita parada i endinsar-nos dins el bosc, a mà esquerra, baixant fins a peu de riera.

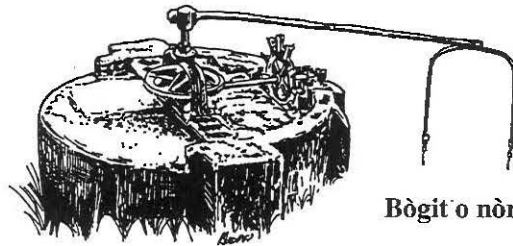
Aquí podem observar una mostra de la vegetació de ribera més autèntica, de la que en queden pocs racons degut a la degradació portada a terme per l'home. Aquí podem trobar els verns dominant gairebé tot l'espai, amb la part baixa densament verda, on dominen els avellaners, dispersos arreu. A l'estrat herbaci destaquen els càrex. Però a més, aquests indrets solen ser rics i variats de vegetació, i com a mostra del que és una ribera trobem vora el camí algun salze (amb el fullatge grisós, semblant al de l'olivera), algun castanyer (que aprofita la humitat de l'entorn) i una servera (arbre de fulla composta, de la fa-

Fulla de salze

mília de les rosàcies, bastant escàs a les nostres contrades). Com a arbustos trobarem l'aranyoner o arç negre (que reconeixem a finals d'estiu pels seus fruits lilosos, aprofitats per a licor) i algun gatell, camuflat dins el curs de la riera. Segur que ens haurem adonat que es tracta d'un indret espès i humit, ja que el fullatge de tots aquests arbres és caducifoli i per això creixen tan ràpidament ocupant tot l'espai: són fulles tendres i primes que necessiten molta aigua. És aquí on, si prenem un corriol fora d'us que es pot veure a mà esquerra, podrem trobar una antiga resclosa o petita presa que abans s'usava per regar els conreus d'aigües avall. Això ens indica que els conreus de l'home s'adaptaven a les disponibilitats d'aigua de la riera. Quan hi havia aigua es sembraven hortalisses i llegums. En èpoques de sequera, es triaven cereals de secà o es deixaven erms les feixes.

Des del camí, a l'esquerra, també veurem un bògit o una nòria que s'usava per omplir una bassa per regar els conreus. La curiositat d'aquest enginy és que la seva energia de tracció no era l'aigua, sinó un burro, una mula o un cavall, que lligat al mecanisme en forma de ferradura cap-per-avall, l'empentava i així donava voltes i més voltes fins a treure l'aigua del subsòl, que s'emmagatzemava al safareig del costat fins que calia regar els cultius.

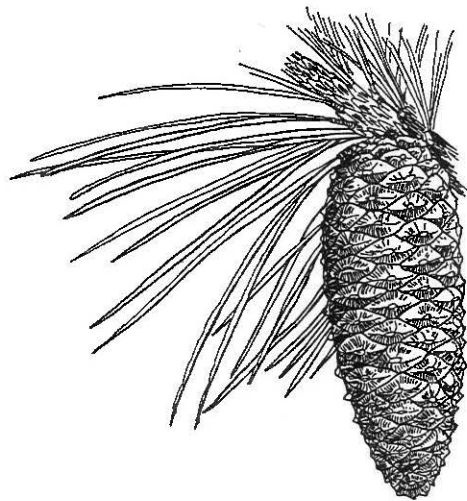

Bògit o nòria de tracció animal

Al voltant de la riera, més enllà del bògit o nòria, al cantó nord, una pineda de pinastre força densa ocupa unes feixes que deurién haver estat camps o vinya no fa pas tants anys; veurem la gruixudària de les seves fulles i l'abundant secreció de resines, que impedeixen la implantació d'altres espècies vegetals al bosc, com arbustos, etc...

La mallarenga petita i la mallarenga emplomallada aprofiten aquest bosc per a nodrir-se de desenes de petits invertebrats, que troben ben amagats sota l'escorça, a les fulles i a les pinyes.

Tornem al camí i continuem, pujant i separant-nos una mica del curs de la riera, que retrobarem més endavant. Com a contrast amb la ribera, a les vores del corriol asolellat, podem observar les alzines, que van creixent lentament, ja que mantenen el seu fullatge tot l'any, i com que no disposen de tanta aigua les seves fulles són més dures i corià-

Fulles i pinya de pi pinastre

cies per retenir millor la humitat i oposar major resistència a la transpiració. Com a sotabosc arran de camí trobem diferents arbustos, com el roldor (antigament cultivat en aquests indrets, per tal d'aprofitar els tanins astringents de la seva escorça en les fàbriques de curtits de Mataró), el marfull, algun bruc boal i esporàdicament el ginestell, amb les seves característiques tiges estriades.

Amb el regle de Christen podem parar a mesurar algun roure, o també algun pal de la xarxa elèctrica, que fan 10 metres.

El camí es fa planer i va vorejant la vessant obaga de la muntanya. En aquesta zona acompanyen el nostre trajecte majestuosos castanyers, alguns plàtans (tots dos cultivats antigament i ara escampats arreu d'aquests indrets humits). També podem veure, al fons de la vall, seguint el llit de la riera, pollancre, algun esporàdic àlber i algun gatell. També pot ser que ens cridi l'atenció la majestuositat amb la que s'eleva els roures martinencs autòctons en aquesta part de la muntanya.

Travessant els petits recs de la riera podrem observar la vegetació herbàcia més temporal i humida, com el julivert bord, el càrex pendul, la fàlzia negra i alguns bolets damunt la fusta morta.

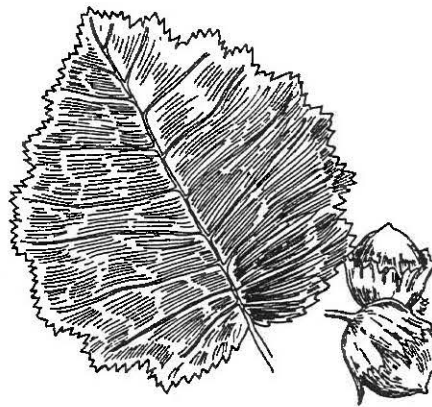
Fulles de castanyer

A mesura que anem pujant i ens anem allunyant de la riera perdem aquella sensació d'humitat i frescor, i trobem zones típiques dels afores dels alzinars, predominant arran de camí les bardisses amb lianes i falgueres, amb algun arç blanc (arbust de fruits vermellorsos i sobretot de punxada dolorosa), juntament amb la ginesta triflora (amb fullatge compost i blanquinós) i també la gòdua, caracteritzada pel seu llegum negrós amb pèls blancs pels marges, i les seves tiges aspres adés utilitzades per a fer escombres.

Quan el camí ha anat perdent l'horitzontalitat hem pogut veure, a les zones de més pendent, com l'erosió feia la seva feina malaguanyant el camí: en temporada

de pluges l'aigua axaragalla els camins, i s'endú el preciat sauló, deixant al descobert els "granits del Maresme", dificultant el pas i facilitant l'apreciació de la seva diferent composició: el quars blanc, vetejat de feldspats rosats i amb diferents piguellsats de miques negres i platejades. Fixeu-vos amb les miques... de lluny semblen or o plata i de la vora són gairebé hexagonals. Si n'agafeu una amb la mà i teniu una mica de paciència, la podreu defoliar capa per capa... una veritable feina d'orfebre.

Arribem a un punt on el camí canvia el seu pendent, i comencem a baixar, per retrobar-nos novament amb la riera. D'aquí cap amunt podem veure que el curs de la riera està escortat per una avellanosa impressionant, poc habitual a la zona. Al seu interior predomina la foscor, amb una frescor que reconforta i una olor d'humitat que delata la seva situació. Si ens hi endinsem veurem els salts que l'aigua fa quan es troba amb pedres, al seu trajecte sump-tuós. Podrem apreciar el color negrós o vermellós que tenen les ro-

L'avellaner

ques d'aquests salts d'aigua; això segurament és degut al ferro que porta l'aigua, aconseguit durant el seu curs per venes de roques més fèrriques. Veurem també l'entapissat d'heura on sobresurten unes falgueres amb una sola pinna, el polístic; i com a arbust hi trobarem esporadicament el lloretet, que es distingeix per les seves fulles de color verd fosc lluent i verticilades (és a dir, que surten del mateix punt), i també el galzeran. Tot plegat, un indret massa privilegiat com per que hi deixem algun rastre de la nostra presència. L'hem de deixar tal com està, o si pot ser millor, perquè també puguin venir d'altres a gaudir-ne.

Amb una mica de sort, i si no hem fet massa soroll és probable que poguem observar o escoltar algun ocell, com el pit-roig o la mallarenga blava. Potser sentirem el misteriós soroll emboscat d'algun tímid mamífer. Si més no, és gairebé segur que trobarem les petjades d'alguna merla, senglar o guineu que s'han apropiat al curs de l'aigua per abeurar-se. Per tal de reconèixer alguns dels rastres, podeu guiar-vos per aquestes il·lustracions:

Guineu

Gorjablanc

Toixó o teixó

Senglar

Si teniu aquesta sort... guardeu el secret i amageu el rastre, no es tracta que algú que pugués fer-los mal endevinés la seva existència.

Tornem al camí, que canvia de trajecte i passa a planejar pel costat solell de la muntanya. Aquí, seguint el tancat que trobem a mà esquerra, que delimita la finca de "Rupit", podem observar el contrast que es produeix entre les zones de sol i les d'ombra: mentre que al fons del canal, seguint la riera, continuem trobant verns, avellaners, pollancre, castanyers i algun saüquer, pugnans per aconseguir la preciada aigua, a la nostra dreta hi trobem espècies adaptades al sol, i acostumades a patir restriccions d'aigua i, per tant, a optimitzar la seva utilització. És el cas del roldor, l'estepa borrera i la negra, algun cap d'ase, brucs, gatoses (que en la seva lluita per estalviar aigua han canviat les fulles per espines) i algun pi pinyer.

Continuem ascendint pel camí que voreja la finca de "Rupit" fins que arribem a la creu de Rupit, on conflueixen 5 camins: el de la dreta vé de la font del Malpàs, el de l'esquerra va cap a l'interior de la finca de Rupit, el que veiem de front va cap a Arenys i l'altre va cap al Corredor, i és el que prendrem nosaltres.

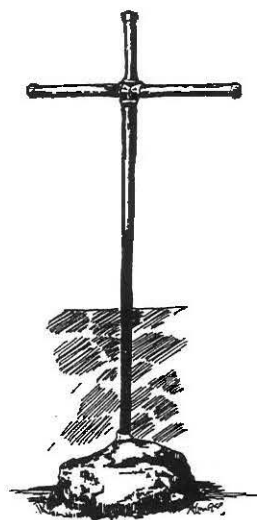
LA CREU DE RUPIT

Val a dir que la creu de ferro que avui es troba en aquesta cruïlla no és la creu de terme que hom espera trobar si cerca elements de vèlua patrimonial. La mida -relativament petita-, la base fora de lloc i mal encimentada i l'absència de qualsevol inscripció o treball artístic li confereixen una pobra identitat. Tot i això, ens consta de l'antigor d'una creu en aquest indret, una dada que cal relacionar amb la

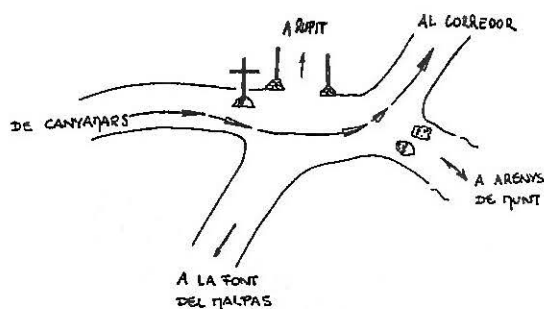
documentació ja al segle XI del mas i del camí de Rupit.

De camí cap al Corredor, ens endinsem en un paisatge que ha canviat completament: ara el sender és molt erosionat, degut al pas de vehicles, els propietaris dels quals utilitzen la muntanya per esbargir-se, amb el seu flamant 4x4 o la seva potent motocicleta, sense pensar que potser malmeten quelcom que no es podrà recuperar mai...

Anem pujant, mantenint la finca de Rupit a mà esquerra. El camí és força transitat, i es troba ensolcat entre dos marges. Continuem caminant, i trobem, a mà esquerra, una de les entrades a la finca de Rupit; a partir d'aquí, el camí s'ensota i dóna la sensació que passem per l'interior d'una galeria, formada pels dos marges i tapada per la frondositat de les alzines. Un camí que fa a la vegada de torrent.

La Creu de Rupit

Plànol guia dels camins de la Creu de Rupit

Quan sortim de la galeria de vegetació en què ens havíem endinsat ens trobem amb un encreuament; trobem tres camins, i prendrem el de més cap a l'esquerra. El de la dreta, ens conduiria fins a Arenys de Munt i el del mig, desemboca uns metres més endavant del camí que nosaltres prendrem.

Pel nostre camí, el paisatge és més sec, i la terra, fina, com de riera. Les sureres són l'arbre predominant, juntament amb el pi pinyer; al sotabosc, les estepes, els esbarzers i els cirerers d'arboç omplen gairebé tot l'espai. Un tros més endavant el camí es torna a enfonsar, i hi trobem al mig un xaragall increïble, fruit de l'erosió i del pendent que aquí té el camí. Predominen les alzines i els brucs.

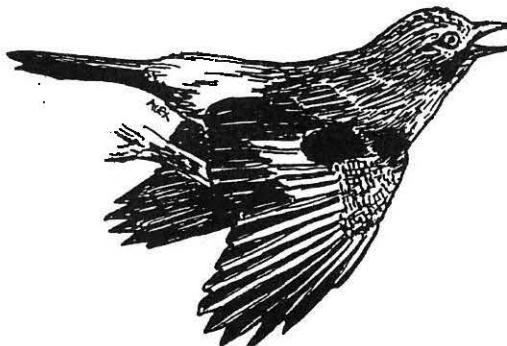

Excursionistes camí del Corredor

Anem caminant, i trobem un clap amb uns quants pinastres, no masses. El camí, torna a planejar, i els xaragalls deixen pas a les basses d'aigua bruta, on potser algun senglar hi haurà deixat la seva petja en revolcar-s'hi. Si realitzem l'itinerari a la tardor, el vermell de les cireres d'arboç, molt abundants a la zona, ens cridarà l'atenció. Són comestibles, però si en prenem en gran quantitat poden arribar a embriagar o produir mal de cap. Com que els fruits del cirerer d'arboç no maduren fins al cap d'un any de la seva formació, és possible trobar flors i fruits madurs a la mateixa època.

Si ens hi fixem bé, entre algun clap del bosc podrem veure ja la torre de guaita del Corredor (aproximadament quan faci uns 7 minuts que hem passat per Rupit). Aquesta torre metàl·lica va ser construïda per a la vigilància dels incendis forestals que en les temporades estivals poden afectar els nostres forests. Aquest punt de guaita forma, juntament amb la torre de guaita del Montnegre i la torre medieval del castell de Burriac, una important xarxa per a prevenir aquests incendis forestals.

En aquest mateix punt del camí, a mà esquerra, una mica amagat, podrem observar un cirerer silvestre. Potser va venir a viure a aquest indret del forest sembrat involuntàriament per una fagina o una guineu que estones abans se l'havien menjat... o potser va ser l'home ... tant se val, segur que és casualitat! Una casualitat, però, que ha portat al gaig a sembrar la majoria dels boscos que avui podem trobar al Maresme!

El gaig, el sembrador de boscos

De mica en mica les alzines i les sureres van deixant pas a un bosc molt més mixt, molt més tupit, que manté un ambient més fresc; ens trobem al vessant obac de la muntanya. Els bassiots continuen fent acte de presència al mig del camí, molt planer.

Quan fa uns deu minuts que hem deixat la creu de Rupit, ens endinsem en un bosc de grans pinastres, que s'eleva fins a aconseguir la seva estructura típica: alts i fins.

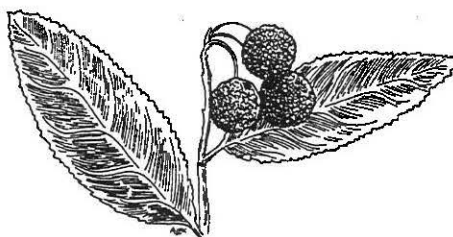
En aquesta zona, més humida i fresca, abunden també, al sotabosc, les falgueres i les bardisses, així com algunes heures.

A mesura que el camí canvia de direcció i tornem cap al sol, tornen també les alzines i les sureres, juntament amb algun roure. Continuem veient, però, el bosc de pinastres a mà esquerra. El camí continua planejant, seguint la vessant de la muntanya.

Continuem caminant, i travessem dues basses verdaderament molt grans, degut al pas de vehicles per elles, cosa que les ha anat fent créixer. Un cop les hem deixat enrera, entrem en un alzinar "pur", on sols algun arboç trenca la monotonia de les alzines, espesses i tupides, de totes mides. Dins l'alzinar, continuem pel camí principal, tot i que, si volem, podem endinsar-nos dins del bosc, que és molt fresc i tranquil; podem aturar-nos-hi a fer un petit descans. Entremig de les alzines trobem afloraments de roques, grans i petites, poblades de molses i líquens a la seva superfície. Entremig dels arbres també abunden els galzerans i les heures. Per sortir d'aquest meravellós alzinar el camí fa primer una pujada, al capdamunt de la qual trobem gran quantitat de brucs. Després fa un baixador, en el qual ja comencem a notar un canvi d'ambient: estem deixant l'alzinar, per tornar al bosc del sol, més sec i poblat de nou per un bosc mixt.

Alzina surera

Cirerer d'arboç

Aquí trobem dos camins que podem prendre. Al de l'esquerra hi ha una cadena; nosaltres prendrem el camí de la dreta, que ens conduirà cap al peu del Corredor.

El camí puja una mica, i trobem encara predominança d'alzines. A uns 130 metres de l'anterior encreuament trobem que el camí es bifurca. En aquest punt, si ens situem estratègicament, podrem obtenir una vista magnífica del paratge. Prenem el camí de la dreta, que continua pujant durant una bona estona, tot i que anem trobant també alguna petita baixada provocada per la irregularitat del terreny. L'alzinar que ens envolta és força tupit.

A mesura que anem caminant, el solell es va fent més evident, i comencem a trobar més pins pinyers, acompanyats de multitud de brucs i arboços. Arriba un punt en què el camí torna a planejar, i podem veure que ja estem caminant per la vessant del Corredor. També podem observar, a mà esquerra, entre les clarianes, al fons, el Montalt i la Serra de Can Bruguera. Aquí, l'abundància dels afloraments rocosos ens recorda l'origen del sauló que estem trepitjant.

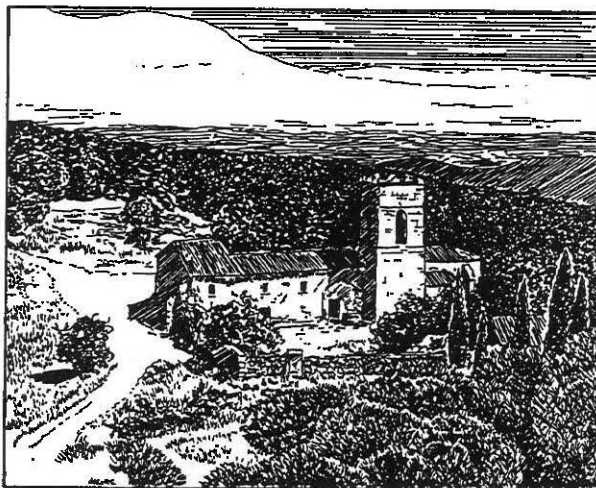
Creuem la línia d'alta tensió, que veiem com travessa tota la vall. Des d'aquí podem divisar, al fons, les cases de la urbanització de Can Brugueràs, Rupit, etc... Uns metres més endavant, val la pena enfilarse per les roques que trobem al marge de mà dreta, per tal d'observar un paisatge, que, en aquest cas, és impressionant, sobretot si el dia és clar. Podrem veure Burriac, St. Mateu, el Tibidabo, Can Vallalta, i el poble de Dosrius, al fons de la vall.

Caminem uns 300 metres planers que ens conduiran fins una pista forestal en força bones condicions, que possiblement coneixerem; és la que ens condueix fins al Santuari del Corredor.

Si volem enfilarse fins al Santuari del Corredor anirem cap a mà dreta; aleshores caldrà seguir el capítol de la pàgina següent. En tot cas, tan si anem al Santuari com si no, per continuar l'itinerari i tornar al punt de sortida baixarem per aquesta pista passant pel Forn de Vidre, Ca l'Arenes i fins arribar a la masia de Can Bosc.

EL SANTUARI DEL CORREDOR

Abans de parlar del Santuari, us presentem una vista panoràmica del mateix, des de la torre de guaita del Corredor, de la ploma del nostre il·lustrador, Àlex Valls:

L'aplec tradicional. El Santuari de Santa Maria del Corredor es troba al cim de la serra del mateix nom, a 632 m d'altitud, dintre la parròquia del Far (Dosrius). És un lloc de molta atracció popular i de devoció comarcal per a les gentes del Maresme i del Vallès, i té gran tradició l'aplec del Dilluns de Pasqua (antigament es celebrava el 8 de setembre, festivitat de les Verges trobades). Els de Dosrius hi van el diumenge més proper a la festivitat de Sant Marc, que és el 25 d'abril, i els de Canyamars el primer de maig. Com és lògic, la manera de viure i sentir l'aplec ha anat canviant amb els anys. Per exemple, mentre que avui gairebé tothom s'hi arriba en cotxe, abans, l'anada al santuari suposava una gran caminada i s'iniciava de bon matí. L'esmorzar es feia al Forn de vidre, tot resant el rosari, i a mig matí s'arribava al Corredor. Entre les 12 i la 1 del migdia tenia lloc una missa en honor de la Mare de Déu dels Socors. Un cop acabada, els grups de gent feien la cam amb botifarra. (A principis de segle fou costum de fer el clàssic arròs). En algunes ocasions, després del dinar, s'havia ballat al so de tres flabiolaires llogats per a l'ocasió. Posteriorment, sobre les cinc de la tarda s'iniciava novament la caminada de tornada, fent parada per berenar a can Bosc.

Notícies històriques. La llegenda i una certa tradició erudita hi han volgut veure un temple pagà i una residència de templers, a partir d'una gran columna de pedra, aïllada, situada enfront del santuari. El cert és que no es coneix cap notícia històrica anterior al 1544, quan apareix esmentada l'ermita per primer cop. L'actual capella va substituir un temple anterior i es beneí el 18 d'agost de 1583. La nova obra va fer-se segons les directrius artístiques de l'estil gòtic tardà.

L'edifici consta d'una nau amb planta de creu llatina, un petit cambril (cambra elevada i accessible que hi ha darrera l'altar) i la torre quadrada del campanar, rematada per merlets i amb gàrgoles als angles.

La Mare de Déu dels Socors. A l'interior s'hi venera la imatge de la Mare de Déu dels Socors o del Corredor, una "Mare de Déu trobada", que uns pastors localitzaren en ... *"el lloch que partiona la serralada que va a coll Sabadell de la que va a l'església del Far. Aqueix fet se suposa que succeí lo segle XVI, al peu del Santuari, ahont hi ha una font"*.

La imatge actual de la Mare de Déu dels Socors és de 1948 i reproduïx l'antiga, que havia estat policromada. És de terra cuita i mesura 50 cm d'alçada.

La tradició oral diu ... La tradició explica com un pastor de Vallgorguina que tenia molta traça a fustejar, volia fer una figura per a la seva dona. Però per més que treballava no aconseguia donar forma al tronc de fusta i decidí deixar-ho per al dia següent. L'endemà en tornar a la feina i treure l'escalaborn del sarró, es va trobar una imatge feta i perfecta.

Una altra llegenda popular explica que durant molt de temps, els pastors de la serralada del Corredor veien, tots els dissabtes, baixar del cel uns raigs de llum que posteriorment es fonien en un de sol que baixava fins la terra fonent-se en un indret concret, provocant una gran resplendor, talment com si fos de dia. Intrigats pels fets, els veïns, que varen veure el fenomen durant set dissabtes seguits, van cercar l'indret on es produïa el prodigi i trobaren enterrada, molt a flor de terra, una imatge de la Mare de Déu, a la qual van fer una capelleta allí mateix.

L'avui de la restauració del santuari. La primavera de 1995 va concloure la darrera etapa -de la segona fase- de la restauració del Santuari del Corredor. La darrera fase consistirà en la construcció del nou cambril de la Verge. La tasca s'inicià el 1991 a iniciativa de mossèn Jaume Abril, qui tenia el santuari al seu càrrec. El 1992 es va poder rehabilitar la teulada. Durant 1994 i 1995 s'ha restaurat l'interior de la capella i canviat la instal·lació elèctrica. També s'està restaurant a Sant Cugat el retaule de l'Altar Major, d'estil renaixentista. Per impulsar-ho tot plegat -encara manca, per exemple, enrajolar l'absis de la capella- hi treballa la

Junta per a la restauració del Santuari, formada per persones dels pobles de la rodalia. Dins el mateix recinte del Santuari s'hi troba l'oficina d'informació del Parc Natural.

El Forn del vidre

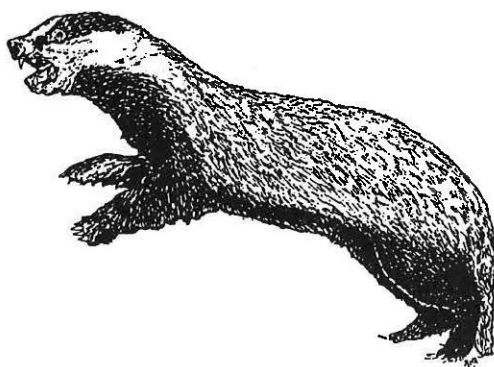
Durant el monòton trajecte per aquesta pista, ple de pols, trobem boscos de pins i alzines, intercalats entre algunes pastures, equipaments del Parc Natural, i algunes masies, entre les que cal destacar el Forn del Vidre, que es troba sobre el revolt del qual surt la desviació que porta a l'àrea d'acampada "El Solell".

El Forn del Vidre, al costat del camí del Santuari del Corredor

Aquesta masia deu el nom als forns que feien peces de vidre dins motllos, a partir de la fossa del sauló amb fusta d'alzina.

Encara es poden veure a la part del darrera els fonaments del que havia estat un forn d'aquestes característiques, i fins i tot s'aprecia una capa de vidre damunt d'algunes pedres, fruit de la solidificació d'aquella massa viscosa quan sobreeixia dels motllos. Aquests forns de vidre, així com els forns de calç, els podem trobar disseminats per nombrosos indrets, tant del Corredor com del Montnegre.

El toixó o teixó, un dels fonedissos habitants del Corredor

L'Escola de Natura del Corredor, a Ca l'Arenes

Més tard, una mica allunyada del camí, trobarem Ca l'Arenes, on està ubicada l'Escola de Natura del Corredor. Es tracta d'un dels centres d'educació ambiental més importants de Catalunya, i d'una peça clau per entendre el medi natural del Corredor i del seu entorn. No està de més que deixeu els vostres infants que vagin a passar un parell de dies a aquesta escola i de ben segur que en un altre viatge pel Corredor tindreu uns bons guies a casa vostra mateix per ensenyar-vos els rastres dels mamífers, els cants dels ocells o reconèixer els arbres que aneu trobant a l'itinerari.

La masia de Can Bosc del Far

Tot seguit arribem a Can Bosc. Reconeixem aquesta casa pairal per la seva majestuositat. Es tracta d'una masia de rellevància degut a la seva arquitectura i situació, en plena carena. Aquesta masia té el portal forà situat sobre el camí que segueix la carena i que passa pel Castellvell de Llinars, Can Guinart, el far, fins el Santuari del Corredor. A més, Can Bosc és un antic mas fortificat comunicat amb Canyamars per un camí de carro que surt del costat de la bassa.

La masia de Can Bosc del Far

Fins no fa gaires anys es temia per la seva conservació. Així ho expressa Bonet i Garí, qui classifica la casa pairal dins el grup VI, amb teulades a quatre vessants. Un gran portal que ens obre l'entrada al pati de la casa té una llinda granítica amb la data 1565 gravada. Els elements treballats de les façanes -els angles, el dovellatge del portal rodó, i l'entorn de les vuit finestres- testimonien la magnífica arquitectura del segle XVI.

Els comtes de Bell-lloc deixaren la propietat a l'església, de qui va dependre la seva conservació fins esdevenir oficina d'informació del Parc Natural del Corredor, ara no fa massa traslladada al propi Santuari del Corredor.

També podem trobar, a Can Bosc o per les pastures de la rodalia, el ramat d'ovelles d'aquest mas.

Cal que no oblideu que en qualsevol moment podeu veure travessar algun mamífer eixerit, com la guineu, la fagina o la mustela. No deixeu de fitar arreu, l'observació serà extraordinària, però rapidíssima!

La fagina o gorjablanc, una de les salvatgines més eixerides del bosc

Prop de Can Bosc, camí de Llinars del Vallés, hi ha la masia de Can Ferrerons on, si us hi acosteu, podreu descobrir una de les alzines més belles i de més anyada del Parc, catalogada com a Arbre Monumental per la Generalitat de Catalunya; és tracta de l'Alzina de Can Ferrerons.

Passat Can Bosc hi ha un camp a mà esquerra, al qual podem veure un femer al fons. Quan s'acaba aquest camp, hi ha un camí que el voreja; el prenem. S'endinsa al bosc i planeja, formant algunes basses. Al bosc hi abunden els brucs, pins i alguna alzina. Més endavant trobarem més abundància d'alzines. Anem caminant, i després d'una petita pujada trobem una alzina al mig del camí, des de la qual es divisa l'urbanització de Canyamars. A aquest punt, a mà esquerra, trobem una pedrera abandonada, on abans s'hi havien extret adoquins per als carrers de les ciutats properes. Ens trobem al bell mig del Coll d'Aguilar.

Llavors baixem una estona, fins que travessem un torrent i tornem a trobar una pujada. Aquest torrent és conegut com a "El sot del Matarrafaels". Més endavant trobem que el camí es bifurca, deixant una petita illeta de brucs i pins al mig; podem pendre qualsevol dels dos camins, ja que ens duren allà mateix al cap d'uns 20 metres. Aquesta zona és coneguda com el pla dels llamps, ja que les tempestes hi solen descarregar aparell elèctric amb força. Trobem també en aquest punt una gran pedra granítica.

Després de creuar un altre torrent i pujar durant uns 100 metres, trobem un baixador, molt erosionat i amb moltes pedres, al capdavall del qual trobem un revolt de practicament 180°. En aquest revolt veiem un camí que es desvia a mà esquerra, vorejant la vessant de la muntanya, i el prenem. El camí és plà, i està envoltat de pins joves i brolla, ja que aquest tros es va cremar fa ja alguns anys. Continuem caminant per entre la brolla. Observant el paisatge de mà dreta podem veure, entre d'altres, les masies de Can Vallalta, dalt de la carena, i Can Nogueras, al fons de la vall. Més lluny, les cases de Can Bruguera i piguellant tot el bosc les cases de l'urbanització. També podem divisar, al fons a mà dreta, l'altiu castell de Burriac.

Continuem caminant entre estepes, alzines, roures i pins petits fins que trobem una bifurcació. Anem cap a la dreta, i uns 10 metres més endavant trobem un nou encreuament, en el que tornarem a agafar el camí de la dreta, que baixa pronunciadament, en forma de xaragall solcat transversalment per uns esglaons formats a base de les arrels dels pins que ens envolten.

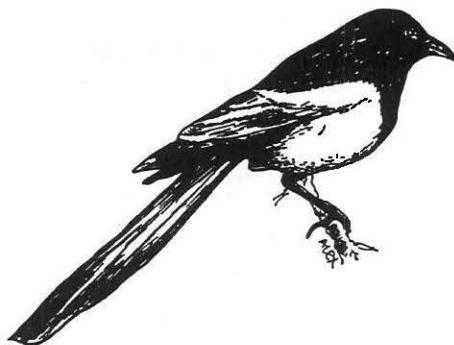
No deixem en cap moment aquest camí que va baixant, amb força pendent, i que és força accidentat. Desenboquem en un camí més ample, que travessa un bosc de sureres. Anem cap a la dreta.

Uns 10 metres més endavant trobem un encreuament; hi ha un camí que marxa cap a la dreta, un cap a l'esquerra i un que baixa pel mig d'aquests dos. Baixarem pel del mig, que ens condueix entre mig d'una pineda. Després d'haver baixat una bona estona, arribarem a un camí força circulat que possiblement reconeixerem. Podem veure que estem al safareig de la Barca, per on ja havíem passat anteriorment, prop del poble de Canyamars.

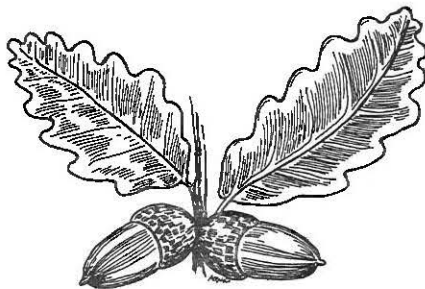
Abans d'acabar la nostra caminada podem resseguir amb la mirada les planes conreades que trobarem a mà esquerra on és molt probable que trobem alguna garsa.

La garsa no està massa ben vista pels pagesos i caçadors, ja que pels seus hàbits omnívors s'alimenta de tot allò que troba i pot fer mal als conreus i a les espècies cinegètiques. Però qui ha fomentat la població d'aquest ocell ha estat l'home, responsable d'eliminar els seus depredadors naturals (rapinyaires i mamífers carnívors). Algunes solucions proposades pels caçadors, com destruir els seus nius, no fan més que causar d'altres problemes ambientals, ja que el cucut reial, una espècie bastant escassa, posa els seus ous en aquests nius. Una altra: l'enverinament de les garses, pot causar un altre desastre ambiental en eliminar espècies protegides. Una bona solució seria potenciar els seus depredadors naturals, de manera que controlarien aquest ocell de forma periòdica, selectiva i gratuïta.

Per tornar al punt de sortida, només caldrà arribar al poble i, si voleu, reposar les forces en algun dels restaurants que trobareu a Canyamars, El Far o Dosrius.

La garsa, un ocell molt conegut

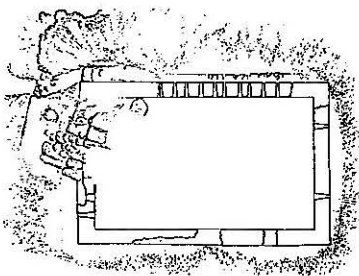
ALTRES PUNTS D'INTERÈS DE L'ITINERARI I DE L'ENTORN

El Patrimoni històric de la Serra del Corredor. Esglésies i Castells.

A la serra del Corredor i els seus entorns hi destaquen antigues esglésies i fortificacions. Per bé que distants unes de les altres, aprofitem la Guia i -si s'escau- el pas de l'itinerari per apropar-vos a la seva rica història. Com en el capítol d'arqueologia, ens hem trobat amb molta informació. Nosaltres caracteritzem cada edifici amb l'ànim que els visiteu, per bé que als més erudits els remetem -no podia ser d'una altra manera- a la bibliografia, bàsicament als volums de l'enciclopèdia "Catalunya Romànica" i a les monografies citades.

El Castell de Dosrius

Es troba situat en un petit turó al N de la població de Dosrius. La seva història està lligada al castell de Montalt, que separava els comtats de Barcelona i Girona. Així, el topònim de la vall de *Duorios* apareix esmentat el 1017 com a terme del castell de Montalt. El castell de Dosrius i la torre o castell de Mata prenen protagonisme amb la desaparició del castell de Montalt al segle XI, i junt amb els castells de Montgat, Premià, Vilassar, Sant Vicenç o Burriac, el Far i la Creu són els que es divideixen la regió del Baix Maresme. Els castells de Burriac i Dosrius eren guaites principals, enclavaments estratègics ja des de l'època ibèrica, pel control viari entre el Vallès i el Maresme. Un dels documents més antics on se cita el castell de *Duos Riuos* data del 1114. Poc més tard també trobem *Duorum Rivium*. Els límits del castell es coneixien a partir de la pugna amb el castell de Vilassar durant el s. XIV, on veiem també els límits de Burriac. Durant els segles XII, XIII, XIV i primera meitat del XV, el castell va dependre del priorat de Sant Pere de Casserres (Osona), essent senyors útils els llinatges dels Dosrius (s. XII - final XIII), els Castellà (final XIII-XV) i els Sentmenat (XVI-XX). Tot un seguit de barons i marquesos de Castelldosrius es succeiran a partir del segle XVI.

Planta de les restes visibles del castell (E. Juhé i C. Martí).

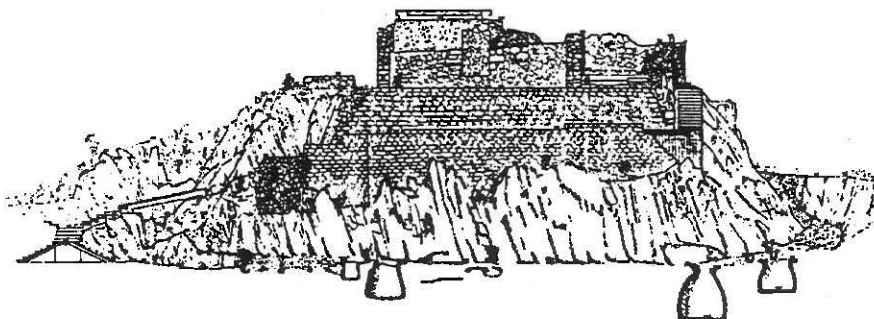
No queden gaires restes del castell medieval. Tot i enrunat, tampoc sembla haver estat gaire més gran. Es defineix, això sí, la planta d'una torre rectangular orientada d'E a W, d'uns 16,5 x 10,7 m, amb parets d'1 m d'ample. A la part baixa de la paret N s'observen dues fileres d'espitlleres.

A l'W, a pocs metres, trobem un espai empedrat i altres restes d'edificacions d'època incerta, si bé més avançada. Només les excavacions arqueològiques ens donarien noves dades estructurals del castell de Dosrius i de la seva vida. A Burriac li arribà l'hora de la recerca l'any 1993. Sembla que és qüestió d'esperar torn.

El Castellvell de Llinars (o del Far)

Tret dels croquis de Carreras Candi, poca cosa sabíem del Castellvell fins unes troballes casuals dels anys 60 d'aquest segle. Ningú no sospitava de la seva riquesa arqueològica.

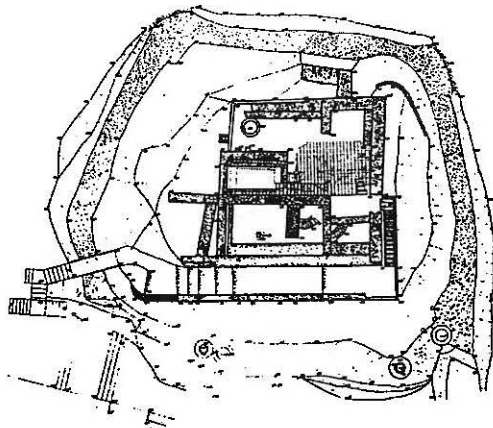
El castell de Llinars és citat documentalment des del segle XI. D'entre els seus testimonis, un dels que crida més l'atenció és la més que probable presència dels càtars, heretges que es dispersen des d'occitània en el segle XIII i que són difícils de trobar referenciats a Catalunya. En l'arrebossat d'una de les parets del castell hi figura un grafit de la "creu de Tolosa de Llenguadoc", inconfusible emblema càtar. Des de començaments del XIV apareix vinculat a la família Corbera.

Alçat del costat sud del Castellvell (F. Rovira)

El castell de Llinars tenia jurisdicció sobre les parròquies de Santa Maria de Llinars, Sant Esteve del Coll, Sant Sadurní de Collsabadell, i una bona part de les parròquies de Sant Julià del Fou i Sant Andreu del Far.

El castell fou excavat entre 1970 i 1974, documentant-se, sobretot, les restes del castell de la baixa edat mitjana, amb tot tipus de materials dels segles XIII, XIV i XV: ceràmica, terrissa, vidre, armes, utillatge agrícola i domèstic, etc. (Del jaciment ibèric ja n'hem dit quatre coses en començar l'itinerari, destacant la seva proximitat al poblat del Turó del Vent o del Far). Se sabia que tot el material exhumat al castell tenia com a terme *ante quem* l'any 1448, perquè en aquest any es documenta la seva sobtada destrucció deguda a un potent terratrèmol amb epicentre al Vallès i que, entre d'altres, també enrunà el castell de Sant Miquel de Montornès. Evidentment, l'excavació proporcionà el ric aixovar d'una mansió noble en vida instants abans del terratrèmol de la nit del 24 al 25 de maig de 1448. Restes més parcials són: forats de pal, tres sitges, una construcció central feta cap el segle XIII i més tard aprofitada com a cisterna, i murs semicirculars que podrien correspondre a construccions romàniques i pre-romàniques (possibles absis), com també hipotètica és l'existència d'una torre ja en època romana, en base a uns carreus semblants als de la no gaire llunyana "Torrassa del Moro". Des d'aquest indret albirem tota la vall del Mogent i el coll de Can Bordoi.

Planta del castell tal i com va quedar després de la consolidació i el condicionament per a l'accés i visita

Les runes d'aquesta fortalesa són visitables gràcies a les obres de consolidació que van rebre. Les dependències annexes al Castellvell funcionen com a casa de colònies.

El Museu del Castellvell

Al costat esquerra de la carretera de Dosrius a Llinars del Vallés, davant l'entrada del camí del Corredor, hi ha la vil·la de Can Bordoi (doc. s.XIII), propietaris de la finca on es troba situat el Castellvell. En aquesta finca, a més de l'església de Sant Cristòfol (doc. 1025 i reconstruïda a principis del s. XX), hi ha un museu particular amb la majoria de les peces que es varen trobar en les excavacions realitzades els anys 70, a més de documentació gràfica i fotogràfica. Si el voleu visitar us podeu adreçar a la casa dels masovers de Can Bordoi. Està obert tot el dia, tret de les hores d'esmorzar, dinar, sopar i dormir. Per tant, us preguem que no hi aneu durant aquestes estones.

La Pedra Gentil o Dolmen de Vallgorguina

Aquest fóra el testimoni prehistòric més impressionant i ben conservat de tot el parc, si no fos perquè se sap amb certesa que no està emplaçat al seu lloc original (aquest seria a la base del mateix turó, al vessant obac). A més, el megàlit, tampoc tindria la forma que ara presenta. En el llibre de J. López Puigbó trobem prou hipòtesis com per a no dubtar que realment el dolmen fou reconstruït cap al segle XIX. Si bé arqueològicament no ens aporta, doncs, dades, sí que es documenta el dolmen com a indret propici a celebracions místèriques, akelarres i tota mena d'històries de goges i solsticis.

Esglésies rurals

Les més properes a l'itinerari són la del Far i Sta. Eulàlia de Tapióles.

A la serralada litoral -i a la serra del corredor en particular- ha sovintejat des d'antic un tipus de poblament rural que també podem caracteritzar de "dispers", al no situar-se junt a cap nucli urbà. Antigues ermites o capelles com Sant Esteve del Coll, Sant Andreu del Far, Sant Sadurní de Collsabadell o Santa Eulàlia de Tapióles, servien espiritualment la població dispersa per la muntanya. La fàcil orografia i la bonança del clima que va permetre fins no fa gaire l'establiment humà a la serra, avui facilita igualment la proliferació d'urbanitzacions.

L'Església de Sant Andreu del Far (Dosrius)

El Far, en plena serra del Corredor, és un conjunt constituït per la casa de Can Guinart i l'església de Sant Andreu del Far. L'església de Sant Andreu és una anti-

ga parròquia rural, esmentada des del 1164 fins avançat el s. XVI amb el nom de Sant Andreu de *Bona conjuncta*. Al s. XVII (1630) ja la trobem citada com del Far o d'Alfar (nom adoptat pel castell veí). L'actual edifici és d'estil gòtic tardà refet al segle XVI o a l'inici del XVII, de planta de creu llatina i un massís campanar de torre quadrada adossat a la façana. Per la seva proximitat a Llinars i pel seu escàs poblament, consta com a sufragània de Llinars entre el 1304 i el 1597. Després fou parròquia independent, però del 1919 ençà torna a estar confiada al sector de Llinars del Vallès. Un document del segle XII (1186) anomena aquesta església de *mala conjuncta*, cosa que ha estat aprofitada per una gratuïta hipòtesi que situa una reunió o conciliàbul de càtars en aquesta església i al proper castell del Far o Castellvell de Llinars (vegeu les evidències càtars documentades durant les excavacions del castell o, millor encara, visiteu el Museu de Can Bordoï per ampliar més el tema dels càtars i del castell en general).

Santa Eulàlia de Tapioles (Vallgorguina)

Veïnat i antiga parròquia del municipi de Vallgorguina, situada a la capçalera de la riera de Tapioles, al vessant septentrional de la Serra del Corredor. Sota la construcció barroca resta amagada una primitiva església romànica.

Sant Esteve del Coll (Llinars)

L'església parroquial de Sant Esteve del Coll és situada al vessant de ponent del turó de la rectoria, a 227 m d'altitud, a l'esquerra de la riera de Mogent i a uns 3 km. del sud-oest de Llinars del Vallès. Consta doc. a partir del s. XI (doc. 1023) i durant tota l'època medieval. La construcció d'origen romànic fou totalment substituïda per l'actual, obrada al s. XVI i ampliada al XVII. Consta d'una sola nau coberta per quatre trams d'ogives, amb capelles laterals i absis poligonal. La porta d'entrada és rectangular amb un frontó semicircular i a l'esquerra de l'edifici s'alça el campanar, coronat amb merlets. La darrera restauració data d'entre 1983 i 1987, durant la qual es van consolidar algunes estructures, es va refer l'espai i es va dotar d'infraestructures d'enllumenat i serveis.

L'Església de Sant Esteve de Canyamars

L'església parroquial de Sant Esteve és gòtica (s.XIV), si bé el seu origen és romànic (s. XI), del qual encara guarda alguns detalls. L'església parroquial de

Canyamars apareix esmentada l'any 1334 (doc.). Fou reformada en el segle XVII i obtingué la titulació de parròquia al 1868, any en què li fou entregada una relíquia de la Creu de Crist. A Canyamars, dir "Pilar", "Josefa" i "Catalina" equival a anomenar les tres campanes de l'església de Sant Esteve de Canyamars. L'any 1936 fou destruït un valuós retaule del segle XVI. Al costat hi trobem el cementiri de la població, que data d'època moderna (pot llegir-se l'any 1878 a la porta de ferro).

L'Església de Sant Aciscle i Santa Victòria de Dosrius

Es desconeix el perquè de la dedicatòria als sants Aciscle i Victòria (màrtirs del s. IV), una qüestió en curs d'investigació que probablement remunta al poblament romà-baix imperial de la zona i als inicis del món medieval.

L'Església parroquial està doc. el 1304, quan les primeres visites parroquials, tot i que deu ser molt més antiga (tant o més que el castell de *Duorum Rivium*, doc. 1114). Des de 1348 consta que tenia un altre altar dedicat a Santa Maria, fet que es dubte perquè podria ser l'altar de la capella de Santa Maria, edificada prop del castell.

El 1512 es va iniciar la reconstrucció de l'església, afectant el campanar i la capella que té sota seu, i el 1526 es va refer la resta de l'edifici. Consta la construcció de l'església entre 1526 i 1532, emplaçada en el mateix lloc que l'església precedent o vella. L'església del segle XVI presenta en la seva arquitectura, una continuïtat amb els gòtics tradicionals ja establerts als segles anteriors amb una gran funcionalitat formal: ampli ambient de nau única tancada amb àbsis poligonal de cinc panys coberta amb trams de creueria, amb capelles entre els contraforts.

El temple que del segle XVI ha arribat fins avui ha sofert diverses modificacions, com les del segle XIX, quan es van fer unes obres a la teulada (aixecant-la sobre les voltes de la nau principal) que van donar a la façana un canvi important, passant a ser de triangular a quadrada. També, cap a finals del s. XIX, s'aixecà el campanar i es construï el Baptisteri. Tal i com resalten Neus Alsina i M. Àngels Jubany en els seus estudis ... *"Tant l'alçat de la nau, com el campanar, com el Baptisteri, i el Santíssim, es veu que són de diferents èpoques, encara que en cada afegit s'ha intentat una integració a l'origen"*.

La rectoria nova data d'entre 1943 i 1948, i ja més cap a nosaltres, s'aixeca el sostre de la sagristia i s'arranja la seva part superior, i el 1987 es reforma la teulada del "quarto de les òlibes".

Durant la Guerra Civil va ser destruït el magnífic retaule de l'Altar Major (1531-1936), obra del taller de Martín Díez de Liatzasolo amb pintura i daurat de Joan

Baptista. Aquest altar seria reconstruït posteriorment (anys 40), fins que al 1970 es remodela donant protagonisme als Patrons de la parròquia.

L'any 1968 tingué lloc la inauguració d'una nova campana (Victòria, Montserrat, Dolors) i restauració de la ja existent (Sebastiana, Mercè, Josefina).

L'Ermite o capella de Sant Llop (abans Santa Eulàlia), Dosrius

Capella coneguda popularment com sant Llop, situada en un petit turó entre Canyamars i Dosrius. Consta com a capella dedicada a Santa Eulàlia en llegats testamentaris a partir de 1353, bé que per la titular i per l'època d'aparició podia ser molt més antiga. Amb motiu de les festes del final del segle XV se li afegí el titular de Sant Llop i passà de capella eremítica , segons el testimoni de les visites pastorals, a santuari. La capella fou refeta el 1746 i la primitiva titular passà a un lloc secundari.

ELS BOLETS

La màgica tradició d'un poble.

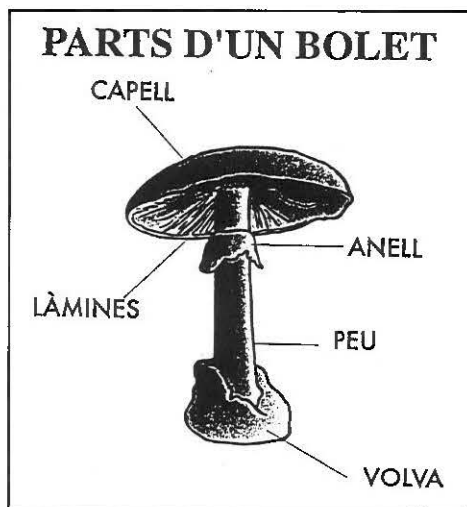
Amb l'arribada de la tardor, i sobretot si les pluges i el clima en general han acompanyat, el bosc rep la visita d'uns personatges caracteritzats amb un cistell, i probablement un barret o unes bones botes. Es tracta dels boletaires, que surten al bosc amb la il·lusió de poder curullar els seus cistells amb un dels tresors més preciats dels boscos del Corredor i dels seus voltants: ELS BOLETS. Tot bon boletaire sap que la qualitat suprema dels bolets de la Serra de Marina no es pot comparar amb la dels de cap altra zona.

Un bon boletaire es coneix a distància; va "desarmat", no li fan falta eines de cap mena, potser un petit ganivet per a tallar el bolet arran de terra i el cistell on dipositarà el seu botí. Cada boletaire té un petit bocí de bosc "secret", un espai recòndit on ell sap que cada any l'esperen aquells surenys, o potser un exèrcit de rossinyols, disposats heterogèniament amb el seu uniforme groc sota d'un bruc. És un secret que mai dirà a ningú, potser als fills, que seguiràn amb afició la tradició boletaire.

En els poblets com Canyamars i Dosrius, a la tardor es respira flaire de bolets; a les botigues, fent el cafè, o amb la colla d'amics el tema de conversa són els bolets. És com una competició encoberta, on el millor és el qui més bolets i de més qualitat ha aconseguit recollir. Cal dir, però, que un bon boletaire sap respectar la natura, i sap com anar a caçar bolets obtenint un bon premi sense malmetre l'entorn.

Ara ja coneixem el boletaire, però ens falta conèixer el més important: el Bolet.

El bolet és la part aèria visible de la majoria dels fongs. La principal funció del bolet és crear i dispersar les espores que permetran l'aparició de nous bolets; és a dir, que el bolet es pot considerar com a l'òrgan reproductor del

fong. Els bolets formen part del cicle natural que ajuda a la descomposició i posterior assimilació de la matèria orgànica, i per tant s'ha d'intentar alterar el mínim possible aquest cicle, ja que aquest fet podria repercutir en la riquesa dels nostres boscos. Els bolets poden tenir diverses formes, mides i colors, però generalitzant podríem dir que un bolet està format per un capell, amb làmines concèntriques per la part de sota, un peu (que pot tenir anell o no), i una volva.

Bolets comestibles

Als nostres boscos es poden trobar infinitat de bolets, alguns d'ells comestibles, tot i que també n'hi ha molts que no ho són i que poden provocar greus intoxicacions. A continuació trobem una breu notícia dels bolets comestibles més comuns als nostres boscos:

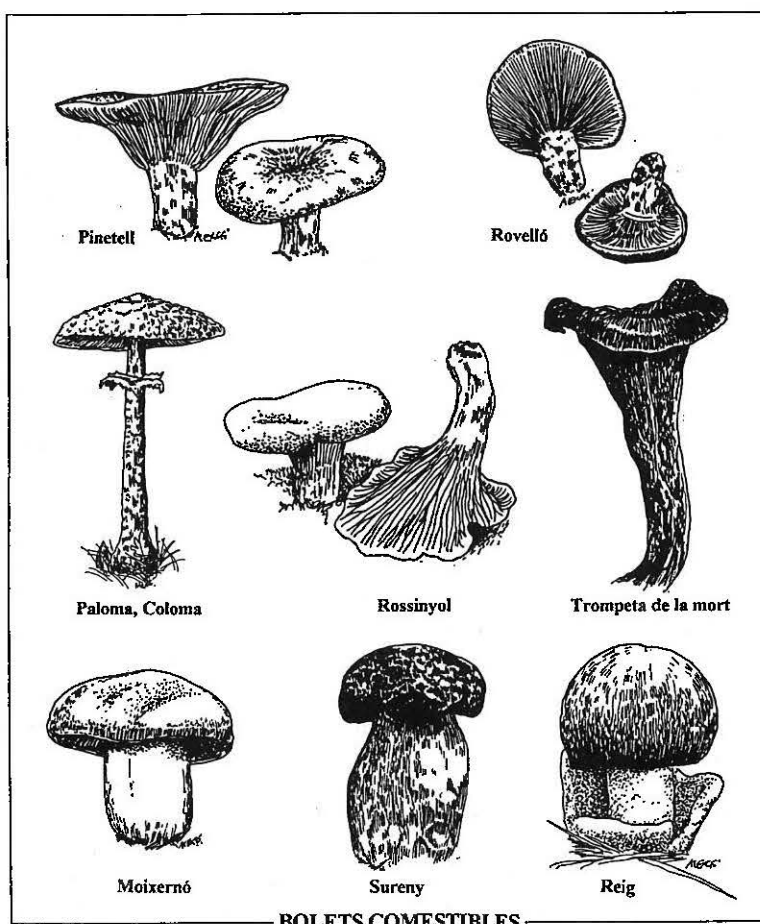
- **ROVELLÓ.** El rovelló (*Lactarius Sanguifluus*) és un dels bolets comestibles més apreciats. Pertany a la família de les russulàcies. El rovelló té un capell que pot arribar als 15 centímetres de diàmetre. És de color vermell vinós. Quan es cull, fa un suc de color violaci, i pot donar-se el cas que tingui algunes taques verdes. Es considera de millor sabor i qualitat que el pinetell. El podem trobar en pinedes, sobretot si aquestes són joves. A la zona de Canyamars es coneix amb el nom de “vineter” pel seu color vinós.
- **PINETELL.** De la mateixa família que el rovelló, el pinetell (*Lactarius deliciosus*) té unes dimensions i una forma molt semblants a les del rovelló, tot i que sol tenir el marge enrotllat. Presenta un color més ataronjat que el rovelló, i el seu hàbitat és el mateix que aquest. A Canyamars es coneix com a “rovelló”, degut al seu color de rovell.
- **SURENY o CEP** (*Boletus edulis*): No és massa comú als boscos del Corredor, però a d'altres zones d'alta muntanya, sobre sòls silícics i sota de coníferes es poden trobar en abundància. El capell sol fer entre 5 i 25 centímetres mentre que el peu, robust i massís, de jove és molt engrossit a la base, i progressivament va passant a cilíndric. És molt apreciat a molts països europeus.
- **OU DE REIG, REIG** (*Amanita caesarea*): No totes les amanites són verinoses; és el cas de l'ou de reig, que a més de comestible és molt apreciat sobretot als països meridionals. El seu capell es distingeix amb facilitat pel seu color ataronjat. Les làmines són d'un color daurat molt atractiu. El peu, gairebé cilíndric, és del mateix color i està envoltat al terç superior per un

anell groc. Té una volva gran, blanca i membranosa. La carn té un sabor i una olor molt agradables. Es troba amb facilitat a zones càlides, a les regions més meridionals d'Europa, sobre terrenys silícics en boscos aclarits, sobretot alzines, sureres, roures o castanyers. Creix entre l'estiu i la tardor.

- **CARLET** (*Hygrophorus russula*): El carlet té un capell d'entre 7 i 14 cm de diàmetre, carnós i convex de jove, amb tendència a aplanar-se i fins i tot a deprimir-se. És de color carn pàl·lid o vermell porpra, amb taques en algunes zones. Les làmines, blanques al principi, amb el pas del temps passen a groc pàl·lid. El peu és cilíndric i fa entre 10 i 12 cm. A Catalunya és abundant en boscos mixtos, desenvolupant-se a l'estiu i a la tardor, preferentment en zones càlides.
- **ROSSINYOL** (*Cantharellus cibarius*): El rossinyol té un barret carnós d'entre 2 i 10 cm de diàmetre, normalment en forma d'embut; el marge és enrotllat i ondulat. El color és de rovell d'ou o groc ataronjat, tot i que es poden trobar formes més blanquinoses. El peu és robust, i fa entre 3 i 6 cm, i té la base afinada. Se sol trobar en grups, normalment sota frondoses, tot i que també pot trobar-se en boscos de coníferes, especialment a zones de muntanya. Es pot trobar des de finals de primavera fins a finals de tardor. Com a curiositat cal destacar que el rossinyol rarament es parassita.
- **FREDOLIC, FARINÓS, BOLET DE ROSADA** (*Tricholoma sculpturatum*): Té un capell de 6 a 8 cm de diàmetre, amb forma cònica, que a l'obrir-se es va aplanant, conservant al mig un mugró axatat. La cutícula presenta fibres en sentit radial, o fines escates, i és de color gris o gris perlat. Les làmines són blanques. El peu és blanc assolint entre 6 i 8 cm d'alt. Sol créixer en herbeis de boscos montanyosos, entre planifolis i coníferes, a l'estiu i la tardor.
- **CAMASEC, MOIXERNÓ** (*Marasmius oreades*): És un bolet petit, amb un barret de sols 2-6 cm de diàmetre, i amb el marge estriat, de color crema o marró torrat. Les làmines són primer blanques i després de color cremó. El peu és llarg (fins a 10 cm) i prim, dur i fibrós. És molt abundant als prats durant la primavera i la tardor. És un bolet deliciós, tan fresca com consumida després d'haver-se secat.
- **PALOMA, COLOMA, PARAIGÜES** (*Macrolepiota procera*): Aquest bolet, que no és massa apreciat a aquesta zona, crida l'atenció sobretot pel seu gran tamany. El capell, un cop desplegat, pot arribar a mesurar 25 o 30 cm de diàmetre, i presenta unes escames de diversos tons de marró. El fons

és blanquinós. El peu, fibrós i dur, pot arribar als 40 cm d'alt i acaba en un bulb recobert sovint d'un miceli blanc. La carn es tova i blanca. Es pot trobar des de l'estiu a la tardor a clarianes de boscos o vores de camins

D'altres bolets comestibles molt apreciats i comuns a la zona del Corredor són les **TROMPETES DE LA MORT** (*Craterellus cornucopioides*) curioses pel seu color negrós i conegut per ser molt aromàtic, la **ORELLANA** (*Pleurotus ostreatus*) que creix sobre troncs morts (principalment pollancres) i el cultiu de la qual és molt senzill i el **RIBIOL** o xampinyó silvestre (*Agaricus silvicola*), bolet molt saborós que es pot trobar a la tardor sota boscos de pins, fajos i coníferes en general.

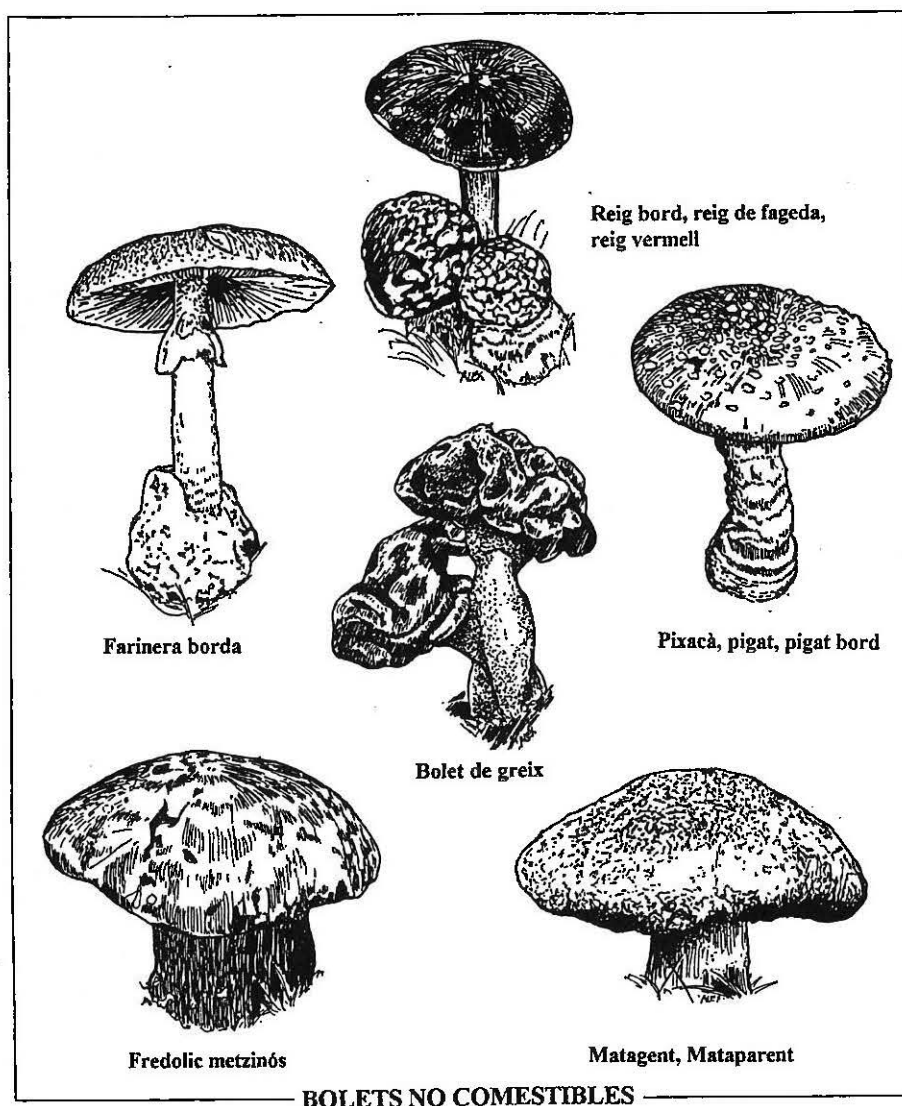
BOLETS COMESTIBLES

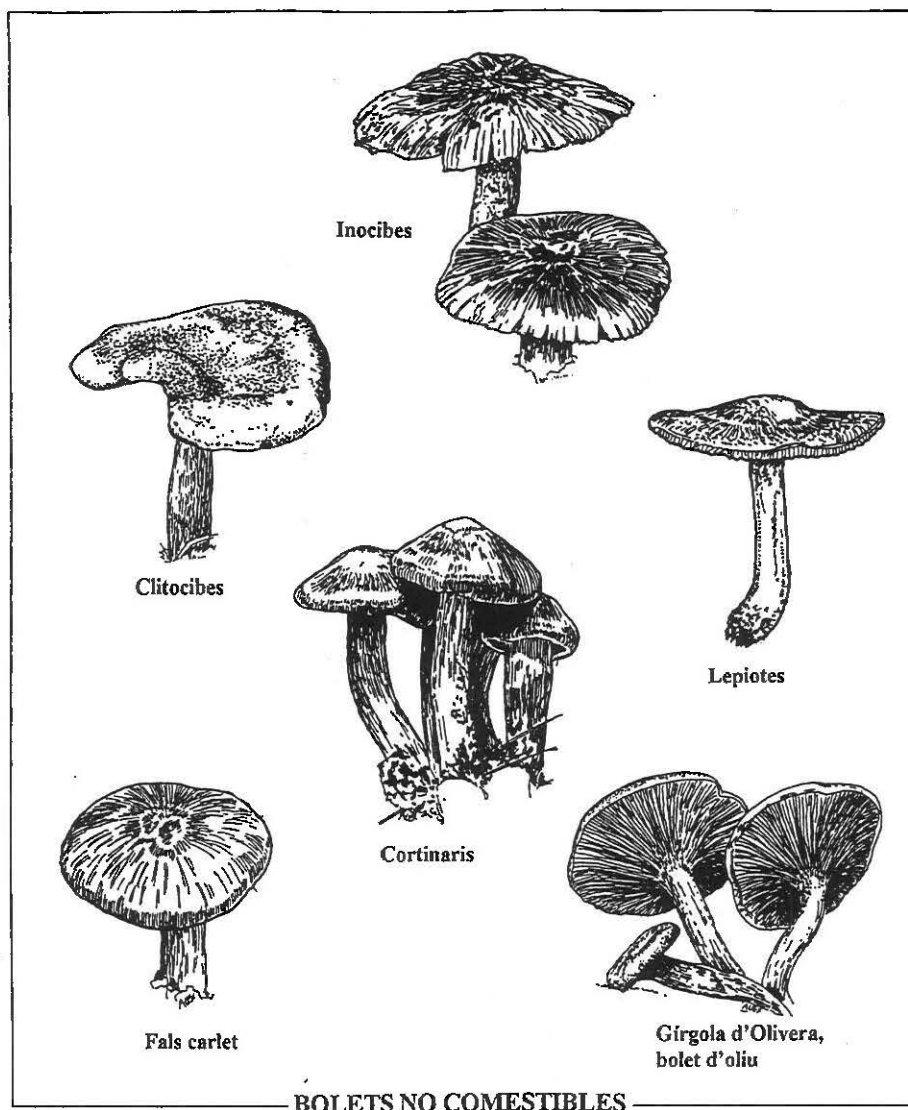
Bolets no comestibles

Per altra banda, també és interessant conèixer alguns dels bolets tòxics més comuns.

- **FARINERA BORDA** (*Amanita phalloides*): És el bolet més perillós si us el menjeu, ja que alhora que molt tòxic és molt comú als nostres boscos. Té la forma típica de les amanites, amb una anella al peu i una volva que embolcalla la base. El seu color més característic és el verd olivaci, si bé se'n poden trobar de groguencs o blancs. Les làmines són blanques amb reflexos verdosos, i el peu és blanc. Solen trobar-se en boscos d'arbres de fulla ampla. Els primers símptomes d'intoxicació no es presenten fins 8 o 10 hores després de la ingestió. Primerament provoca diarrea intensa, vòmits continuats i deshidratació; més endavant es presenten trastorns nerviosos, hepàtics i empitjorament de l'estat general, podent causar la mort.
- **CORTINARIS** (*Cortinarius orellanus* i d'altres, ...) alguns dels quals són mortals. Els símptomes d'intoxicació no es manifesten fins després d'entre 2 i 15 dies del seu consum.
- **BOLET DE GREIX** (*Gyromitra gigas*, *Gyromitra esculenta* i *Gyromitra infula*) és tòxic sols si es consumeix fresc o poc cuit, i per tant avans de consumir-lo (sempre en petites quantitats) cal assecar-lo bé i coure'l repetidament llençant l'aigua.
- **REIG BORD** (*Amanita muscaria*) provoca intoxicacions que es manifesten al cap de poca estona de la seva ingestió, amb trastorns digestius, acceleració del pols i trastorns de tipus nerviós (deliri, excitació, al·lucinacions, confusió mental). Es pot confondre amb l'ou de reig, però el reig bord té peu i làmines més blanques i presenta berrugues blanques al capell.
- **PIGAT BORD** (*Amanita pantherina*) presenta intoxicacions semblants a les del reig bord, però més intenses. És un bolet de tardor, que es troba en boscos de fulla caduca i en pinedes.

La **GIRGOLA D'OLIVERA**, el **FREDOLIC METZINÓS**, l'**INOCIBES**, el **CLITOCIBES**, el **MATAPARENT**, **LEPIOTES** i el **FALS CARLET** també són bolets tòxics comuns a Catalunya.

Alguns bons consells per anar a collir bolets:

Per anar a buscar bolets s'han de seguir diversos consells que us ajudaran a trobar els culinàriament bons, no fer malbé el bosc i, a la vegada, envoltar-vos de la màgia boletaire de la tardor que només els vells boscatans han assaborit alguna vegada.... Els consells que heu de seguir són:

- No utilitzeu rascles ni altres estris si aneu a collir bolets, n'hi ha prou amb un petit ganivet amb el qual tallarem el bolet arran de terra, perquè és millor tallar-lo que no pas arrancar-lo, d'aquesta manera no perjudicarem el miceli que és la part dels fongs que resta enterrada, així hi haurà la possibilitat de que torni a brotar.

- Procurar collir exemplars adults, ni massa joves ni massa vells. Els exemplars petits, al no estar ben desenvolupats no tenen temps de produir espores, i els vells, sovint no aptes per a la cuina, amb els milers d'espores que desprenen són els encarregats de repoblar els boscos i així garantir la continuïtat de l'espècie.

- És convenient recollir els bolets en un cistell, mai dipositar-los en bosses de plàstic. Alguns afeccionats quan cullen bolets els van posant dins d'una d'aquestes bosses, i així arriba a formar-se una barreja repugnant que consisteix en bolets mig aixafats, sorra i els paràsits que puguin contenir.

- Una mesura de prudència per evitar intoxicacions és no collir cap bolet que desconeguem, o que no estiguem segurs de la seva comestibilitat, i no us refieu mai de les proves casolanes per a descobrir si un bolet és bo. L'ennegritament de la cullereta de plata o del gra d'all no tenen cap validesa, ja que la mortal farinera borda (*Amanita phalloides*) no l'ennegreix, en canvi, l'exquisit rossinyol (*Cantharellus cibarius*), que és molt apreciat, sí. També és fals creure que tots els fongs rosegats per cargols o altres animals són comestibles. Ningú ens pot assegurar que les bestioles no hagin mort intoxicades després de menjar-los.

Les eines del bon boletaire

- No trenqueu ni aixafeu mai cap bolet que desconegeu encara que pel seu aspecte pugui semblar metzinós, ja que aquests bolets també ajuden a descompondre la matèria orgànica del bosc; a més, darrera nostre pot haver-hi qui en pugui treure quelcom de profitós.

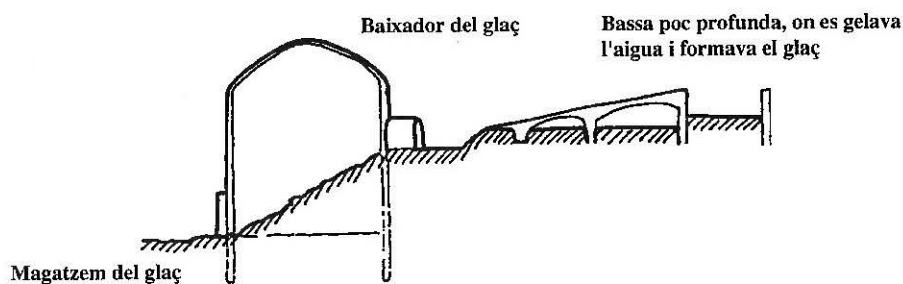
ELS POUS DE GLAÇ

La nevera natural dels nostres pobles i ciutats als segles XVII i XVIII.

A l'itinerari que ens condueix de Canyamars al Corredor tenim la sort de poder observar una edificació si més no estranya i sorprenent. Es tracta del pou del glaç de Canyamars, situat a la finca de Can Prats, en un indret obac i fred. Tot i la seva edat i la seva inactivitat, aquest pou de glaç es conserva prou bé, malgrat no pot amagar el pas dels anys.

Es poden trobar pous d'aquestes característiques a alguns dels indrets més freds de Catalunya. Als llocs on les nevades sovintejaven, als pous s'hi emmagatzemava neu, mentre que als llocs freds però sense nevades s'hi guardava glaç que es produïa en basses.

Els pous del glaç es conformen per un cilindre d'entre 10 i 12 metres de diàmetre, soterrats o no (el de Can Prats està mig soterrat) i tapats al capdamunt per una cúpula semiesfèrica. Les parets són amples (per tal d'acomplir alhora la funció isotèrmica i l'estructural) i reforçades amb contraforts. Són accessibles solament per petites obertures, algunes a la part alta (per omplir) i d'altres a la part baixa (per buidar). La funció d'aquests edificis, que recorden l'estructura d'un temple medieval, era la conservació del glaç, en una època on, evidentment, les neveres encara no s'havien inventat.

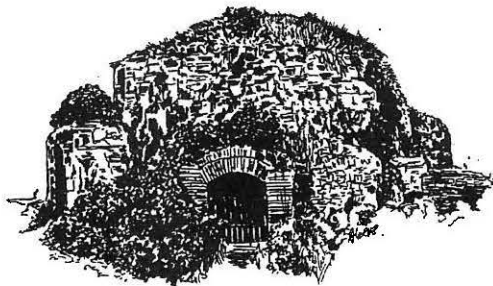
Esquema del funcionament d'un pou del glaç

Entre els segles XVII i XVIII, va iniciar-se al nostre país la “moda” de servir les begudes fresques, amb glaçons, sobretot en èpoques de calor, entre els ambients més refinats de la que ja començava a ser gran urbs de Barcelona. La necessitat d'obtenir glaç va anar creixent, i va ser així com va néixer la indústria de la fabricació del glaç, que pel que sembla devia ser força rendible, ja que el cost de les instal·lacions era força elevat.

El gel s'elaborava durant els mesos d'hivern, en unes basses situades prop dels pous, de poca fondària, per facilitar el glaç de l'aigua. Un cop el gel assolí el gruix desitjat, es trossejava i es transportava a l'interior del pou, on degut a l'efecte isotèrmic de les parets es conservava durant un temps considerable. A mesura que anaven arribant les comandes, el gel s'anava treient amb l'ajut de matxos i mules, i es transportava amb carros cap a les ciutats de Mataró o Barcelona. Fins i tot al port de Mataró s'embarcava glaç de Canyamars amb destinació a la ciutat andalusa de Càdis.

Evidentment, amb l'arribada de l'electricitat i els frigorífics, aquesta indústria que en alguns moments fóra pròspera va desaparèixer, deixant com a únics vestigis les edificacions com la que nosaltres podem observar en aquest itinerari.

Unes edificacions, els pous del glaç, que seria bo de conservar, com a part d'un importantíssim patrimoni arqueològic de l'era industrial que pot desaparèixer.

El pou del glaç de Canyamars

EL BOSC A L'ABAST DE LA MÀ

Bosc de tota mena... naturals, humanitzats...

Quan ens endinsem en un bosc podem observar un entramat d'interaccions entre el sòl, el clima, la coberta vegetal, els animals, els microorganismes, etc... Cadascun dels nivells condiciona en certa manera l'establiment dels altres de forma totalment natural i organitzada.

Però, sabem quant ha tardat aquest bosc per a organitzar-se d'aquesta manera? Per intentar esbrinar-ho i entendre la trama d'un bosc l'hem d'observar... convertir-nos per una estona en un naturalista i enginyer forestal a la vegada. Vejam, fixeu-vos en les següents característiques de l'estructura arbòrea:

- Només entrar-hi ja veurem, a simple vista, que no tots els boscos són iguals sinó que n'hi ha de diversos tipus, segons la seva estructura:
 - * Regulars: constituïts tots per arbres de la mateixa edat¹.
 - * Irregulars: constituïts per arbres de edats (mides) diverses.
- Segons com se'ls ha sembrat o plantat, la seva regeneració...
 - * De llavor: Regenerats a partir de llavor com els de pins.
 - * De rebrot: Regenerats a partir de rebrots com és el cas dels alzinars i les avellanedes.
 - * Mixtos: Regenerats de llavor i de rebrot a la vegada.
- Segons el número d'espècies arbòries...
 - * D'una sola espècie arbòria, com una pineda de pi pinyer, una fageda de faig...
 - * De diverses espècies, com un bosc de ribera amb verns, salzes, avellaners, freixes...
- Segons qui els ha plantat...
 - * Naturals o salvatges: que s'han plantat sols o amb l'ajut involuntari o no de la fauna salvatge

¹ Quan parlem de l'edat d'un bosc quant a la seva estructura, no ho fem dels seus anys, sinó de la seva mida. Un bosc plantat per la mà de l'home pot haver estat plantat fa cent anys... però pot tenir arbres de 20, 50, 70, 90 i 100, etc.

* Antròpics: que els ha plantat l'home, com una plataneda ben arrencada al costat d'una riera, un bosc de pi insigne o d'eucaliptos a la Serralada Litoral...

* Mixtos: primer els va plantar l'home, però ara s'ha anat reforestant tot sol, com un bosc de pi blanc, les acàcies...

- Si ens fixem en l'estrat vegetal veurem a més que en un bosc hi ha diferents ambients segons les condicions d'exposició al sol o no, aigua o la sequera, el tipus de sòl, la latitud i l'altura etc...

Així, predominen les plantes de llocs secs en els marges ben assolellats, com el pi pinyer, i la vegetació més tendra, hidròfila² i ombrívola prop de l'aigua.

- Segons les condicions de l'entorn hi podem trobar un tipus de plantes o unes altres. És per això que observant la vegetació d'un indret podem ser capaços de determinar les condicions que es donen en aquest, i veure les adaptacions de les plantes al seu medi.

Us donem un exemple: els pins els trobarem en llocs assolellats, i degut a això, com que tenen molta energia disponible, i poca massa vegetal per mantenir (les seves agulles tenen molt poca superfície i rebutgen molta llum) tenen un superàbit energètic i creixen força ràpid. En canvi, els pollancres, necessiten fulles amples per a captar la llum, ja que solen estar en llocs ombrívols i tenen molta aigua a la seva disposició; però com que mantenir totes aquestes fulles durant tot l'any costa molt, se'n desprenen a la tardor i així estalvien. Finalment podem posar l'exemple de l'alzina, que per permetre's el luxe de viure amb molta fulla en llocs bastant secs i durant tot l'any, ha de sacrificar el seu creixement, que no és tan ràpid com el de les espècies citades anteriorment.

A més, l'home ha triat i modelat la majoria de les espècies que formen els nostres boscos, en base a interessos econòmics a curt termini, més que a raons ambientals o d'aprofitament sostingut dels recursos naturals. Així l'home va descobrir que:

- Algunes coníferes i planifolis (arbres caducifolis de fulla plana) introduïts, creixien molt ràpid.

² Són les plantes que no poden viure sense aigua abundant, per això es fan a la vora o dins de l'aigua.

- La majoria dels arbres autòctons, excepte els de ribera, i els arbres vells, creixien més lentament.

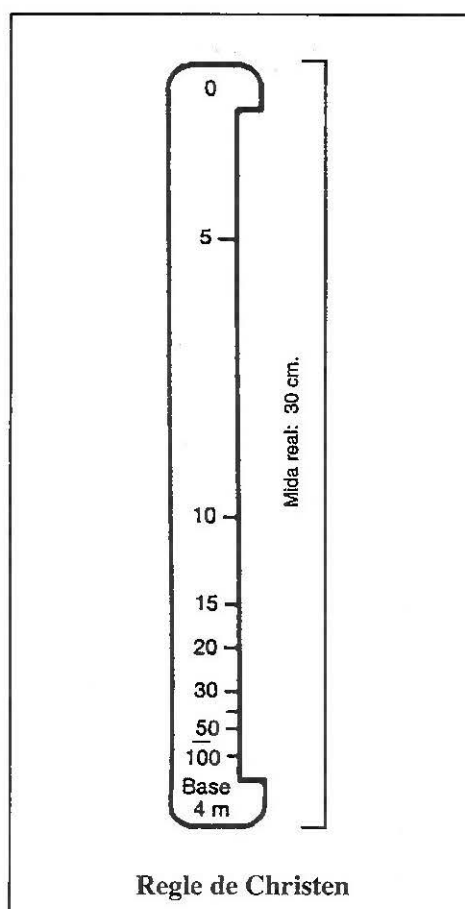
Per tal d'aprofitar aquestes raons, van sorgir les explotacions forestals de boscos sembrats o plantats i més o menys gestionats sota el control de l'home que, com tot en negoci, pretenien obtenir els màxims beneficis amb un cost que fos mínim.

Un negoci que ha canviat la fisonomia de molts dels nostres paratges naturals: a mesura que l'home plantava arbres de creixement ràpid per ser aprofitats com a matèries primeres per fer llenya, fusta, pasta de paper o altres... com les platanes, les pollancredes, el pi insigne etc, gairebé desapareixien les rouredes, els alzinars, els boscos de ribera que durant segles havien cobert les nostres muntanyes i rials.

L'home construïa, per dir-ho d'alguna manera, un bosc a la seva mida, que no sempre coincidia amb les aptituds de l'ambient i de les espècies triades. Així el que havia de ser un gran negoci es convertia en un forat a la butxaca del propietari dels terrenys i amb una irreparable destrucció dels ecosistemes forestals autòctons.

El fet de gestionar el bosc per a fer-lo productiu, hom l'anomena silvicultura. Es tracta d'una pràctica que basant-se en l'ambient natural del bosc i els requeriments i qualitats de l'espècie o espècies triades, ordena i proposa un model de gestió que, modernament, fa productiu un bosc sense degradar-lo, aplicant l'aprofitament sostingut dels recursos forestals.

Per aplicar aquesta pràctica forestal s'han realitzat estudis sobre els arbres, per a veure el seu creixement, tant

en llargada com en gruix, i poder-lo quantificar. Les mesures que es prenen als arbres són:

- El diàmetre normal: és la mesura en centímetres que es pren al voltant de l'arbre a 1'30 metres del terra amb una cinta mètrica flexible.
- Alçada total: És la longitud de l'arbre des de la base fins a l'extrem superior de la capçada. Pot mesurar-se amb diferents aparells; un dels més pràctics és el Regla de Christen, que més endavant aprendrem a utilitzar.
- Edat i creixement: L'edat en anys de l'arbre ens la dóna el nombre d'anells de creixement. Un de clar (produït generalment a la primavera) i un de fosc (produït generalment a la tardor) representen normalment un any. La separació entre els anells (el gruix de cada un) ens mostra el seu creixement. Això només ho podem veure en un tronc o soca tallat, o amb l'ajut d'una barrina de Pressler, que extrau un petitíssim cilindre del tronc, on podem contar els anells i estudiar el seu creixement.

Prenent totes aquestes mesures, i considerant de quina espècie d'arbre es tracta i en quin lloc està situat, podrem fer-nos una idea de quan de temps ha passat per aconseguir aquestes mides i quanta energia ha hagut d'utilitzar. Prenent consciència de tot aquest temps que necessita un arbre per créixer podem veure el que representa un bosc, per insignificant que a primer cop d'ull ens hagi pogut semblar.

La mesura dels arbres: el regla de Christen

Com recordareu de fa una estona, el regla de Christen és una eina molt utilitzada pels forestals per conèixer l'alçada total d'un arbre de més de 4 fins a 30 metres amb bastanta fiabilitat. Tanmateix, podeu fer servir aquest regla per mesurar totes aquelles alçades que estiguin dins els marges establerts, com un campanar, un edifici, un pal de messana d'un vaixell...

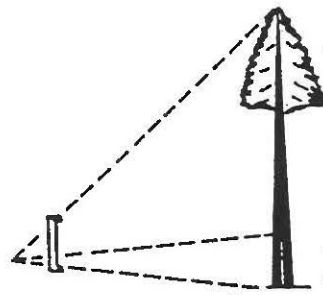
Vosaltres mateixos us podeu construir un regla de Christen, de la manera següent:

Cal que preneu un cartró dur o un tauler de fusta (de 2 a 5 mm), on hi dibuixareu el regla que hi a la pàgina anterior, amb una longitud real de 30 centímetres. Després la retallarem.

Seguidament marcarem les diverses mides segons consten en el quadre anterior.

El regle de Christen s'utilitza de la següent manera:

- 1- Coloquem una cinta de roba vermella a uns 2 metres d'alçada en el tronc de l'arbre que volem medir.
- 2- Amb el braç estirat aguantant el regle verticalment, ens allunyem de l'arbre fins a abarcar-lo tot dins les marques del regle: l'inici de la soca a baix i el final de la copa a dalt.
- 3- El punt on coincideixi l'extrem superior de la cinta de referència amb l'escala del regle ens indicarà, aproximadament, l'alçada en metres de l'arbre.

Esquema del funcionament d'un regle de Christen.

LES REPOBLACIONS FORESTALS

Segurament queden poques comunitats climàtiques o potencials a la zona per la qual realitzarem l'itinerari. La majoria dels boscos que creuem al nostre trajecte han sofert alguna intervenció per part de l'home, més o menys considerable, o han aparegut espontàniament després d'algun canvi provocat per l'home.

Les repoblacions forestals són una d'aquestes intervencions, on l'home ha variat la vegetació potencial o natural a l'indret per tal d'aconseguir, en la mesura del possible, un millor rendiment forestal. Molts d'aquests boscos (o arbredes) van ser sembrats per la mà de l'home en indrets que abans eren vinyes, que van ser abandonades a l'època de la fil·loxera o quan el benefici de l'hora de pagès no podia competir amb l'hora de fàbrica o de botiga. Tot això, entre d'altres coses, ha configurat un paisatge que ja podem considerar com a típic de la zona, basat en pinedes, platanedes, pollancredes, etc...

Les pinedes

Quan sortim a la muntanya, no cal buscar-les; segur que, sense ni adonar-nos-en, els nostres peus ja estaran trepitjant pinassa, sentirem la seva penetrant olor, i ens trobarem envoltats de capçades de pi pinyer, totes iguals, com para-sols, tocant-se les unes a les altres, formant una tupida catifa. Si no trobem una pineda, però, segur que sempre podrem veure algun pi testimonial enmig d'una altra comunitat.

Ens podem preguntar per què són tan comuns els pins. Doncs perquè són una de les espècies més fàcilment adaptables, molt rústics i capaços de viure i sobreviure en condicions de poc sol, de sequera o de pendents pronunciats. Tot això permet que tinguin molts terrenys guanyats. A més, el seu creixement és força ràpid, poden produir un gran nombre de llavors (els pinyons) que s'escampen amb gran facilitat i no li fa cap mal, tot al contrari, l'afavoreix, la llum solar directa. Amb aquestes característiques podem considerar el pi com a un gran colonitzador, que s'ha desenvolupat aprofitant-se en certa manera dels canvis generats per l'home, ja que darrera de conreus abandonats, estassades, incendis i tales arreu és l'espècie arbòria amb més capacitat per a establir-se.

Totes aquestes pinedes però també conformen un preuat espai natural, i a la llarga configuren un ambient idoni per a que s'hi estableixin d'altres espècies,

com l'alzina i el roure. A més, eviten l'erosió del sòl, que quan està nu de coberta vegetal esdevé aixaragallat i malmès.

Si ens endinsem dins una pineda, podrem veure que no està ben estructurada en estrats (arbori, arbustiu i herbaci) sinó que sol presentar un sotabosc (herbes i arbusts) ben pobre, ben escàs. Això és degut a que les arrels produeixen una mena de toxines que no deixen proliferar d'altres espècies. Una acció que combinada amb la pinassa al terra i la poca llum que arriba al sòl ens deixa un bosc molt atractiu vist des de dalt, però despullat, gairebé nu de vegetació al terra. Mica en mica, però, i si no hi ha intervencions directes o indirectes de l'home, aniran apareixent brucs, arboços, estepes, romaní, farigola, etc... que aniran constituint un nou estrat arbustiu dins del bosc, i seguidament començaran a aparèixer d'altres arbres, com les alzines, roures, etc... I així, amb el pas de molts i molts anys, s'arribarà de nou a la comunitat original, tal vegada més diversa. Així doncs, podem considerar els pins, a la nostra zona, com una etapa inicial colonitzadora, com una comunitat de transició cap al bosc original que es trobava a la zona abans de la intervenció.

Els pins més comuns a la Serra de Marina són: Pi pinyer (*Pinus pinea*), Pi blanc (*Pinus halepensis*), Pi pinastre (*Pinus pinaster*) i el Pi insigne (*Pinus radiata*). Parlem-ne una mica de cada una d'aquestes espècies:

PI PINYER: És potser el més abundant en aquesta zona. Podem trobar pinedes o exemplars més o menys solitaris introduïts dins de l'alzinar. El podem distingir clarament per la seva capçada de forma arrodonida, de para-sol, en forma de bolet. L'escorça és de color marró vermellós i és força clivellada. La pinya és bastant esfèrica i triga prop de tres anys a madurar. Prefereix sòls silicis i saulóssos, i a Catalunya solament es troba a zones costaneres, fins a uns 1000 metres d'alçada. Els seus pinyons són comestibles, molt saborosos i nutritius i la seva fusta, força resistent, s'utilitza per a la construcció, per a fer travesses de tren, etc...

PI BLANC, PI BORD: Es troba fàcilment pertot arreu, sovint a les zones d'alzinar més esclarissades. És el més irregular dels pins en quant al port. Presenta una escorça grisosa, la capçada d'un color verd clar i les pinyes allargades. Aquest pi es troba preferentment en terrenys calcaris, i és potser el més rústic de tots, essent capaç de viure en sòls pobres, secs i compactats. La seva fusta té escàs interès comercial.

PINASTRE: Només es troba plantat en algunes zones. El podem distingir pel seu port allargat, escorça negrosa, fulles llargues, gruixudes, punxants i de color verd fosc i pinyes molt allargades i recobertes d'abundant resina, que les fa molt

combustibles. Antigament, aquesta resina era extreta mitjançant unes incisions que es practicaven al tronc, i s'aprofitava per a fabricar ungüents i pomades, com la **trementina** (hi havia trementinaires que baixaven expressament des dels Pirineus per a extreure la resina, tot venent a la vegada plantes rameieres o medicinals). Avui, al Corredor només es mantenen aquests pins per la fusta que proporcionen, que s'utilitza per a la construcció, la fusteria, els embalatges, per a fer paper, etc Prefereix sòls silícics i ben drenats.

PI INSIGNE: Aquest pi va ser introduït a Europa, procedent de la costa de Califòrnia, pel seu rapidíssim creixement. Es distingeix pel seu port allargat, l'escorça marró fosc, i, com a principal característica, per presentar les agulles agrupades de tres en tres, i no de dos en dos com la resta dels pins comentats. Prefereix sòls humits, silícics i profunds. La seva fusta, tova i blanquinosa, és molt utilitzada per a elaborar pasta de paper.

Les platanedes

Corresponen a les arbredes de plàtan (*Platanus x hybrida*), característic pel seu tronc mig piguellat-esquamat amb tons verdosos, marronosos i groguencs. Aquestes plantacions solen ocupar àrees on de forma natural hi havia boscos de ribera, ja que és una espècie de ràpid desenvolupament si té aigua suficient. A més, el plàtan conviu perfectament amb altres arbres de ribera com el pollancre, el vern, el salze, l'àlber, etc..., integrant-se perfectament, tot i no ser una espècie autòctona.

En aquest itinerari podrem veure plantacions de plàtan en perxada, que són plàtans tallats arreu que han rebrotat de soca originant tres o quatre tanys. Aquests es tallaran al cap d'uns 20 anys, per aprofitar-ne la fusta, sense esperar que aquests rebrots es facin adults.

Els plàtans tenen poca capacitat germinativa, i per això és difícil que els trobem a alguna zona si no l'hi ha introduït l'home per mitjà de planters. A més, és un arbre que necessita molt de sol a les primeres etapes de la seva vida, de manera que no pot prosperar en zones molt ombrívols.

Actualment sembrar platanedes no és un negoci massa rendible, i pràcticament s'ha abandonat.

Les pollancredes

Els pollancredes són arbres caducifolis de fulles tendres i primes que s'eleva llargs i prims (*Populus nigra*) o de manera més dispersa (*Populus alba*), com a

torres de guaita prop dels corrents d'aigua, ja que originalment formen part de la vegetació de ribera que permet fixar les vores de les rieres.

Com totes les espècies de ribera, és de creixement ràpid, cosa que permet el seu aprofitament silvícola. És per això que l'home ha establert plantacions de pollancre vora els rius, rieres, etc, aprofitant algunes espècies millorades genèticament, en la seva majoria híbrides i/o introduïdes. Les espècies que hom pot trobar són: el pollancre (*Populus nigra*), l'alber (*Populus alba*), pollancre canadenc (*Populus x canadensis*) i pollancre americà (*Populus deltoides*), entre d'altres..

Cada dia es fa més difícil trobar individus autòctons, a causa de la facilitat que té d'híbridació que té aquesta espècie i de la quantitat d'introduccions realitzades aquest segle a casa nostra.

L'avellanosa

Potser és la comunitat més desconeguda per ser molt més escassa, però que en aquest itinerari tenim l'oportunitat d'observar-ne una. És un bosc on predominen els avellaners, tot i que aquests poden anar associats amb d'altres arbres com els freixes de fulla estreta, els verns, els castanyers o els tells. També hi podem trobar, a l'estrat arbustiu, saüquers, arços blancs, arços negres, i diverses lianes, com l'esbarzer, l'heura o la vidalba. A l'estrat herbaci abunden els càrex i les fàlzies. Dels avellaners en podem aprofitar les avellanes, i també poden utilitzar-se els rebrots per fer-ne vares o mànecs. L'avellanosa és un dels nostres boscos de ribera, però n'hi ha d'altres, on dominen altres espècies arbòries.

El bosc de ribera

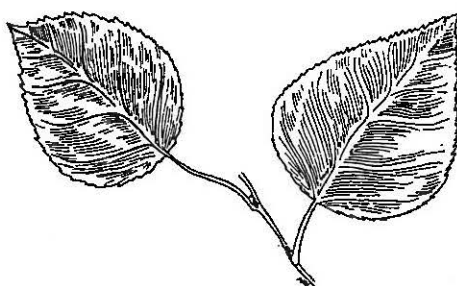
Tots sabem que quan parlem de boscos de ribera ens referim al conjunt d'arbres, arbustos i herbes que podem trobar envoltant els rius i rieres. Quan ens hi endinsem, segur que ens envairan un munt de sensacions, com la frescor, l'olor de fullaraca resclosida, el soroll dels rajolins d'aigua, etc... La veritat és que en un bosc de ribera interrelacionen molts factors del medi natural, i això fa que hi trobem una gran diversitat d'espècies perfectament adaptades a les condicions de la zona.

En aquesta zona, les rieres són de curs irregular, i el nivell d'aigua depèn, entre d'altres factors, de l'època de l'any en què visitem l'indret.

En general, podem situar el curs de l'aigua d'un tros lluny, observant la vegetació de ribera situada en galeria, arreglada desordenadament als marges de la

riera. En l'estrat arbori podem trobar verns, salzes, gatells, que se situen gairebé banyant-se dins l'aigua. Una mica més allunyats, sobre els marges, trobarem els àlbers i els pollancres, encarregats de fixar les lleres amb les seves potents arrels. Els oms queden més allunyats, en zones menys humides. A l'estrat arbustiu trobarem avellaners, saüquers, arç blanc, i d'altres, entrellaçats per una munió de lianes, entre les que destaquen l'arítjol, l'esbarzer, l'heura i la vidalba. A l'estrat herbaci abunden els càrex, acompanyats de falgueres, sarriasses, etc...

Esporàdicament és probable veure algun pollancre canadenc, dos o tres plàtans descurats, i alguns roures, castanyers, llorers i altres arbres de fulla caduca. També és probable que l'alzinar que ens envolta faci petites incursions dins el bosc de ribera, fins gairebé a tocar l'aigua.

Fulles de pollancre

LA FAUNA DEL CORREDOR

Els nostres fonedissos companys de viatge

El Corredor i el seu entorn és un territori que l'home ha modelat i remodelat per a satisfer les seves necessitats des de fa milers d'anys. Així, l'aprofitament de la fusta, la llenya, el carbó dels alzinars i la caça, els conreus de secà i els pous del glaç no són, sinó, testimonis d'una constant transformació de l'entorn fins arribar on som avui, on ha fet falta protegir un espai que se'ns degradava lentament i irreversible.

Però aquesta història no sempre ha estat girada d'esquena a les lleis de la natura. Els nostres avantpassats, a força d'entrebancar-se una vegada i una altra, havien après que la millor manera de treure profit del bosc és aprofitar els seus recursos, però sobretot, sense sobreexplotar-los. Així, a la Serra d'en Gel i a altres parts del Corredor l'observador naturalista comprovarà com els alzinars, ja sigui en aprofitament com a bosc menut o adult, són compatibles amb la protecció, conservació i millora del medi, sense que això pugui afectar de cap manera valors ancestrals, com la propietat del bosc.

La fauna que trobarem en aquestes contrades ha seguit, a contracorrent alguna vegada, l'evolució del medi en mans de la natura i sobretot de l'home.

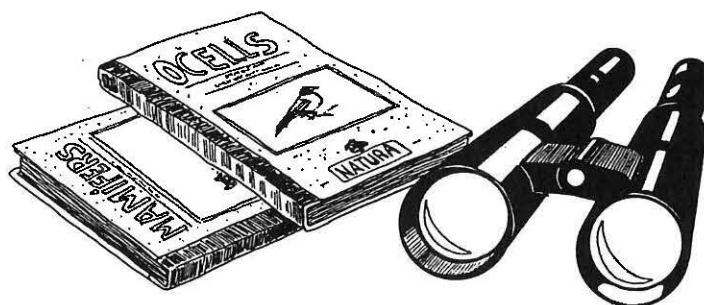
Una transformació que ha fet desaparèixer i aparèixer voluntariament boscos i conreus, erms i brolles. Ha diversificat la vegetació mentre que, inexorablement, reduïa el nombre d'espècies i individus de la fauna existent. En són exemples de la diversificació vegetal el pi insigne, el plàtan, el pollancre, l'ailant o l'acàcia. I de les bèsties extingides o gairebé, el llop, el turó, la rata d'aigua o el duc.

Malgrat tot, encara disposem d'un valuós patrimoni faunístic que podem observar en els diversos ecosistemes que formen El Corredor, com podreu comprovar a les fitxes que després us presentarem.

Per observar, escoltar i sentir la fauna, cal que us convertiu, encara que sigui només per una estona, en un naturalista. Per això, cal que us equipeu amb roba de color verd, marronosa o blau-fort (sobretot que no sigui cridanera!), uns prismàtics, diverses guies de fauna (com les que trobareu relacionades a la bibliografia) i, tal vegada això sigui el més important, l'instint d'observació i molta paciència.

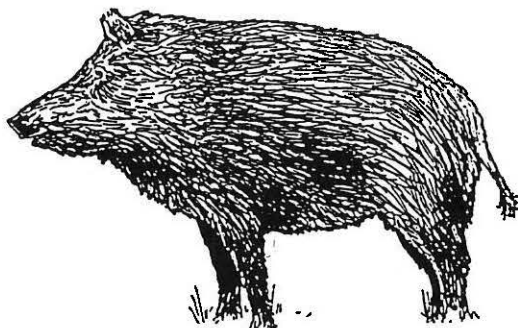
Cal que, primer de tot, us assabenteu dels hàbitats dels animals que voleu veure. Hi ha algunes espècies de capvespre, nit i matinada, com el senglar, el toixó i l'òliba, i d'altres fàcilment observables de dia, com la majoria dels ocells.

Nosaltres en aquesta guia de camp sobre el Corredor, us hem preparat un breu llistat d'espècies, on s'assenyala el nom comú, el científic, la seva abundància i l'època en què les podeu observar.

Les eines del naturalista

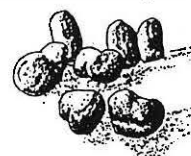
Si voleu ampliar la vostra informació, recordeu que actualment hi ha un material bibliogràfic bastant important sobre la nostra fauna, on destaquen alguns llibres per a la seva localització a la comarca, com *Las Aves del Maresme*, de P.J. Cordero i *La Guia Bàsica dels Mamífers del Maresme*, d'O.Bassa i F. Navarro, o els articles de migració dels ocells rapinyaires publicats al dossier de les *Ponències de les Ieres. Jornades Naturalistes del Maresme*, de diversos autors.

El porc senglar, senglar o singlar

Petxades de senglar

Excrements

**ALZINARS I BOSCOS MIXTOS D'ALZINES, ROURES,
SERVERS... I ALGUN PI PINYER I PI BLANC**

GRUP	PRESENCIA	NOM VULGAR	NOM CIENTÍFIC
Mamífers	Ca	Rata cellarda	<i>Elyomys quercinus</i>
	Ca	Musaranya nana	<i>Suncus etruscus</i>
	p	Guilla o guineu	<i>Vulpes vulpes</i>
	p	Mostela	<i>Mustela nivalis</i>
	p	Porc senglar	<i>Sus scrofa</i>
	p	Fagina o gorjablanc	<i>Martes foina</i>
Ocells	Se, Ne, Mc	Astor	<i>Accipiter gentilis</i>
	Sc, Nc	Gamarús	<i>Strix aluco</i>
	Mc, Ee, Ne	Xot	<i>Otus scops</i>
	Mc, Hc, Ne	Pinsà comú	<i>Fringilla coelebs</i>
	Me, Ne	Enganyapastors	<i>Caprimulgus europaeus</i>
	Sc, Nc	Mallarenga cuallarga	<i>Aeghitalos caudatus</i>
	Hc, Ne, Me	Brúel	<i>Regulus ignicapillus</i>
	Sc, Nc	Mallarenga blava	<i>Parus caeruleus</i>
	Mc, Hc	Pardal de bardissa	<i>Prunella modularis</i>
	Sc, Nc	Raspinell	<i>Certhia brachydactyla</i>
	En, Se	Pica-soques blau	<i>Sitta europaea</i>
	Sc, Nc	Merla	<i>Turdus merula</i>
	Nc, Sc	Cargolet	<i>Troglodytes troglodytes</i>
Rèptils	p	Serp verda	<i>Malpolon monspessulanus</i>
	p	Serp blanca	<i>Elaphe scalaris</i>
	p	Sargantana de cua llarga	<i>Psammodramus algirus</i>
	p	Dragó comú	<i>Tarentola mauritanica</i>
Amfibis			
	p	Granota verda	<i>Rana perezi</i>
	p	Gripau corredor	<i>Bufo calamita</i>

PLANTACIONS DE PI INSIGNE, PI BLANC I PI PINASTRE I BROLLES

GRUP	PRESENCIA	NOM VULGAR	NOM CIENTÍFIC
Mamífers	Ca	Esquirol	<i>Sciurus vulgaris</i>
	p	Ratolí de bosc	<i>Apodemus sylvaticus</i>
	p	Rata negra o trágnera	<i>Rattus rattus</i>
	p	Guilla o guineu	<i>Vulpes vulpes</i>
	p	Gat mesquer o geneta	<i>Genetta genetta</i>
Ocells	Hc, En	Bruel	<i>Regulus ignicapillus</i>
	Nc, Sc	Cargolet	<i>Troglodytes troglodytes</i>
	Ec, Mc, Nc	Cucut	<i>Cuculus canorus</i>
	Er, Nr	Cucut reial	<i>Clamator glandarius</i>
	Sc, Nc	Mallarenga blava	<i>Parus caeruleus</i>
	Sc, Nc	Mallarenga emplomallada	<i>Parus cristatus</i>
	Sc, Nc	Mallarenga cuallarga	<i>Aeghitalos caudatus</i>
	Sc, Nc	Mallarenga petita	<i>Parus ater</i>
	En, Se	Pica-soques blau	<i>Sitta europaea</i>
	Sc, Nc	Raspinell	<i>Certhia brachydactyla</i>
	Ec, Nc, Mc, Hc	Tudó	<i>Columba palumbus</i>
	Mc, Ee, Ne	Xot	<i>Otus scops</i>
Rèptils	p	Llangardaix comú	<i>Lacerta lepida</i>
	p	Sargantana de paret	<i>Podarcis hispanica</i>
	p	Sargantana cuallarga	<i>Psammodromus algirus</i>
	p	Serp blanca	<i>Elaphe scalaris</i>
	p	Serp verda	<i>Malpolon monspessulanus</i>

**BOSCOS DE RIBERA, PLANTACIONS DE PLÀTANS I
POLLANCREs**

GRUP	PRESENCIA	NOM VULGAR	NOM CIENTÍFIC
Mamífers	p	Mustela	<i>Mustela nivalis</i>
	p	Rata comuna	<i>Rattus norvegicus</i>
	Ca	Rata d'aigua	<i>Arvicola sapidus</i>
	p	Talpó roig	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Ocells	Nc,Sc	Cargolet	<i>Troglodytes troglodytes</i>
	Me, Ec,Nc	Colltort	<i>Jynx torquilla</i>
	Mc,Hc,Ne	Cuereta blanca vulgar	<i>Motacilla alba</i>
	Mc	Cuereta groga	<i>Motacilla flava</i>
	Sc,Nc,	Mallarenga blava	<i>Parus caeruleus</i>
	Ec, Nc	Oriol	<i>Oriolus oriolus</i>
	Se, Ne	Pica-soques blau	<i>Sitta europaea</i>
	Mc,Hc,Ne	Pinsà comú	<i>Fringilla coelebs</i>
	Sc, Nc	Raspinell	<i>Certhia brachydactyla</i>
	Mc,Ec,Nc	Rossinyol	<i>Luscinia megarhynchos</i>
	Sc,Nc,M	Rossinyol bord	<i>Cettia cetti</i>
	Mc,Hc,Ne	Tallarol de casquet	<i>Sylvia atricapilla</i>
	Mc,Hc	Tord ala-roig	<i>Turdus iliacus</i>
	Mc,Ec,Ne	Xot	<i>Otus scops</i>
Rèptils			
	Ca	Colobra escurçonera	<i>Natrix maura</i>
	Ca	Serp de collaret	<i>Natrix natrix</i>
	p	Serp de vidre, serp de noia	<i>Anguis fragilis</i>
Amfibis	Ca	Granota verda	<i>Rana perezi</i>
	Ca	Reineta	<i>Hyla meridionalis</i>
	p	Tritó jaspiat	<i>Triturus marmoratus</i>
	p	Salamandra	<i>Salamandra salamandra</i>
	p	Tòtil	<i>Alytes obstetricans</i>

CONREUS, ERMS I ENTORNS DE LES CASES DE PAGÈS

GRUP	PRESENCIA	NOM VULGAR	NOM CIENTÍFIC
Mamífers	p	Rata comuna	<i>Rattus norvegicus</i>
	p	Rata negra	<i>Rattus rattus</i>
	p	Talpó roig	<i>Clethrionomys glareolus</i>
	p	Conill de bosc	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
	p	Eriçó comú	<i>Erinaceus europaeus</i>
	p	Talpó comú	<i>Microtus duodecimcostatus</i>
	Ca	Rata-pinyada pipistrella comuna	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>
	Ca	Ratolí domèstic o casolà	<i>Mus musculus</i>
Ocells	Mc,Sc, Nc, Mc	Cadamera	<i>Carduelis carduelis</i>
	Mc,EcNc	Capsigrany	<i>Lanius senator</i>
	Nc, Sc	Cargolet	<i>Troglodytes troglodytes</i>
	Sc,Nc	Garsa	<i>Pica pica</i>
	Sc,Nc,Hc, Me	Gratapalles	<i>Emberiza cirrus</i>
	Sc,Nc	Mallarenga blava	<i>Parus caeruleus</i>
	Sc, Nc	Mussol	<i>Athene noctua</i>
	Se, Ne	Òliba/Xibeca	<i>Tyto alba</i>
	Sc,Nc	Pardal comú	<i>Passer domesticus</i>
	Sc, Nc	Pardal xarrec	<i>Passer montanus</i>
	Repoblació	Perdiu Roja	<i>Alectoris rufa</i>
	Mc,Hc,Ne	Pinsà comú	<i>Fringilla coelebs</i>
	Ec,Nc	Puput	<i>Upupa epops</i>
	Sc, Nc	Raspinell	<i>Certhia brachydactyla</i>
	Mc,Ec,Nc	Rossinyol	<i>Luscinia megarhynchos</i>
	Hc,Nc,Mc	Rupit, pit-roig	<i>Erithacus rubecula</i>
	Mc,Hc,Ne	Tallarol de casquet	<i>Sylvia atricapilla</i>
	Mc,Ee,Ne	Xot	<i>Otus scops</i>

CONREUS, ERMS I ENTORNS DE LES CASES DE PAGÈS

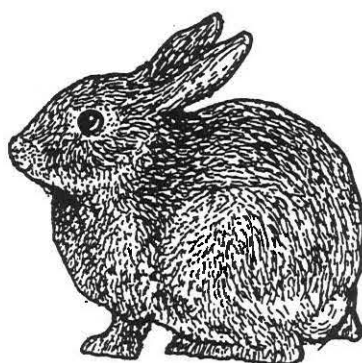
Rèptils	r	Escurçó	<i>Vipera aspis</i>
	Ca	Dragó comú	<i>Tarentola mauritanica</i>
	p	Serp blanca	<i>Elaphe scalaris</i>
Rèptils	Ca	Sargantanes	<i>Podarcis sp.</i>
	p	Serp verda	<i>Malpolon monspessulanus</i>
Amfibis	Ca	Granota verda	<i>Rana perezi</i>
	Ca	Reineta	<i>Hyla meridionalis</i>
	p	Tritó marbrat	<i>Triturus marmoratus</i>
	p	Gripau comú	<i>Bufo bufo</i>
	p	Tòtil	<i>Alytes obstetricans</i>

E: estival
M: migrador
S: sedentari

H: hivernant
N: nidificant
a: accidental

c: comú
e: escàs
r: rar

Exemple: Ec: estival comú

Conill de bosc

LES FESTES DEL CORREDOR

Aplecs i Festes Majors a la Serra del Corredor

Són diverses les festes, aplecs, trobades, etc... que se celebren a la muntanya del Corredor o prop d'ella; en destaquen:

- **FESTA MAJOR DE DOSRIUS**

Se celebra l'últim cap de setmana del mes d'agost, al poble de Dosrius. Hi ha ball, plantada de gegants, correfoc, i totes les activitats típiques de les festes majors.

- **FESTA MAJOR DE CANYAMARS**

L'últim cap de setmana de juliol el poble de Canyamars s'engalana per rebre la seva festa major d'estiu, en honor a Sant Esteve, que dura tot el cap de setmana.

- **APLEC DE SANT LLOP**

El dia 1 de setembre se celebra a l'ermita de Sant Llop de Dosrius el seu Aplec. Es fa ballada de sardanes i es reparteixen panets beneïts, que protegeixen contra el mal de coll i les angines als qui en prenen.

- **APLEC DE MUNTANYA DE CANYAMARS**

El ja consolidat aplec de sardanes de Canyamars se celebra l'11 o el 12 de setembre, segons l'any. Hi ha ballada de sardanes, i la vigília al vespre un sopar popular a base de botifarra i mongetes.

- **APLEC DEL FAR**

Aquest aplec se celebra el dia de la Mercè.

- **APLECS DEL CORREDOR**

La primavera és propensa als aplecs. El Santuari del Corredor rep, durant aquesta estació de l'any, la visita dels fidels dels pobles del voltant de la muntanya, que aprofiten l'aplec per visitar la Verge.

L'aplec més important es celebra el dilluns de Pasqua florida. S'hi acosten veïns de tots els pobles del voltant; hi ha ballada de sardanes, missa solemne, etc... El poble de Canyamars puja al Santuari el dia 1 de maig, per donar gràcies a la Verge, mentre que el poble de Dosrius fa el mateix el diumenge que més a prop queda de la diada de Sant Marc, el 25 d'abril.

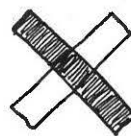
ELS SENDERS DE GRAN RECORREGUT (GR) QUE TRAVESSEN EL PARC NATURAL DEL MONTNEGRE I EL CORREDOR

Cal destacar els dos senders de gran recorregut, els GR, que travessen el parc. En sentit transversal hi ha el GR 5, que va de les obagues del Montnegre fins a la Creu del municipi de Canet de Mar i passa per Sant Martí de Montnegre i Sant Iscle de Vallalta. En sentit transversal hi ha el GR 92, que en el tram que afecta el Parc, entra per Can Bordoi, i passa per Can Guinart del Far, Can Bosch, Ca n' Arenes, el Forn del Vidre, el Santuari del Corredor i arriba a Vallgorguina, per seguir després fins al cim del Montnegre de Ponent (762m.), Santa Maria del Montnegre, Hortsavinyà, Vallmanya i finalment a la població de Tordera.

Els senders de Gran Recorregut estan senyalitzats mitjançant una ratlla vermella i una de blanca paral·leles que ens indica el camí a seguir, i una ratlla blanca i una altre de vermella en forma de ix per indicar els camins que no formen part del GR.

Itinerari a seguir

Camí fóra de l'itinerari

Senyals dels GR

EQUIPAMENTS DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA AL PARC NATURAL DEL MONTNEGRE I EL CORREDOR

El Montnegre i el Corredor s'està convertint en un punt de referència per al turisme. Les característiques geogràfiques de l'àrea de la serralada del Montnegre-Corredor permeten el desenvolupament del turisme anomenat ecològic, oferint un munt de possibilitats per atreure un turisme respectuós amb el medi i que desitgi gaudir de la natura, l'excursionisme (GR-92), la bicicleta, i conèixer aspectes de vegetació, fauna, història, etc., a partir de diferents punts de sortida des de poblacions o equipaments (vegeu mapa).

Àrea d'acampada El Solell del Corredor. L'acampada lliure no és permesa dins el parc natural. Cal dirigir-se a l'indret "El Solell", que està situat prop del camí que puja des de Ca n'Arenes i el Forn del Vidre al Santuari, a pocs minuts de l'Àrea d'Esplai i del Santuari del Corredor. És un càmping dotat de dutxes i sanitaris situat enmig del bosc. Cal sol·licitar permís d'acampada al Servei de Parcs Naturals.

Àrea d'esplai del Corredor. Aparcaments, barbacoes, taules i sanitaris; servei de bar-cafeteria (obert dissabtes i festius). Venda de llenya i lloguer de graelles al bar-cafeteria. Informació al Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona.

D'ALTRES EQUIPAMENTS PÚBLICS I PRIVATS DEL PARC

L'Alberg de Joventut "Mas Silvestre" (Canyamars). Molt a la vora del poble de Canyamars, tenim un dels albergos de la Xarxa d'Albergos de Joventut de la Generalitat de Catalunya. Es troba situat al veïnat d'en Rimblas, al cim del turó Mas Silvestre, entre les valls de Canyamars i Can Llibre. Degut a tenir-lo proper a Canyamars, l'alberg és un punt d'estada idoni per a fer el nostre itinerari acuradament i sense presses, durant un dia, o bé per a treballar-lo en un parell o tres de jornades. La seva temporada alta és entre els mesos d'abril i agost.

L'Escola de Natura del Corredor. A la masia de Ca n'Arenes, a la pista forestal que enllaça el Coll de Can Bordoi i el Santuari del Corredor, es troba un dels centres d'educació ambiental més interessants del país, l'Escola de Natura del Corredor. En aquesta escola els estudiants poden aprendre de la mà dels educadors ambientals i naturalistes el coneixement de l'entorn a través dels noms i utilitats dels arbres i arbusts, els hàbits i distribució de la fauna, les activitats forestals tradicionals que no degraden el medi o també l'educació més àmplia en matèria de medi ambient, com ara la gestió dels residus, entre d'altres temàtiques.

CONSELLS PER A FER L'ITINERARI

Sempre és bo de donar diversos consells a aquelles persones que, una vegada llegida aquesta guia, decideixin anar a Canyamars i posar-se a caminar. És molt possible que aquest consells us semblin evidents, però mai no serà sobrer recordar què podem fer per protegir i, en la mesura del possible, millorar l'entorn natural que visitem. En cap cas es tracta de normes rígides, sinó de recomanacions pràctiques:

- Utilitzeu les cames per transitar per un espai natural. Potser no fareu tan de camí al cap del dia, però de ben segur que la jornada us serà de molt més profit. La circulació de motocicletes i 4x4 està restringida per la "Llei d'accés de vehicles motoritzats al medi natural". No es pot circular amb aquests vehicles per una pista si aquesta no està autoritzada.
- La major part del territori que visitarem és de propietat privada. És per això que hem d'intentar no destorbar la gent que hi viu, perquè ells són els responsables que aquest valuós patrimoni hagi arribat als nostres dies.
- És rigorosament prohibit d'encendre foc en zones forestals del dia 15 d'abril fins al 15 d'octubre. Segons la climatologia, aquestes dades es poden ampliar.
- Respecteu la tranquil·litat del bosc, provocant els mínims sorolls possibles. Si ens comportem de manera silenciosa i vestim robes discretes, ens serà més fàcil d'observar els animals presents a la zona.
- No arrenqueu, agafeu ni malmeteu cap animal, planta o roca. Tot ésser viu, per molt insignificant que sembli, té la seva funció a la natura. El boix grèvol, a més, és una espècie protegida.
- Emporteu-vos la brossa que genereu; segur que no us agrada veure un paisatge embrutat amb plàstics i deixalles.
- L'acampada lliure no és permesa. Podeu passar la nit a l'Alberg de Joventut Mas Silvestre, a l'àrea d'acampada El Solell.

Per tal d'ampliar els nostres coneixements d'aquesta guia, podem adreçar-nos a l'**Escola de Natura del Corredor**, situada a la masia de Ca l'Arenes, dins el nostre itinerari, o al **Centre de Recursos del Parc Natural del Montnegre i el Corredor**, a la Rectoria Vella de Sant Celoni (Vallès Oriental) o a l'**Arborètum de Catalunya**, a Cabriels. La millor manera d'utilitzar aquesta guia és, de ben segur, aprendre a conèixer i estimar la natura sense deixar-hi cap empremta de la nostra mala manera de fer.

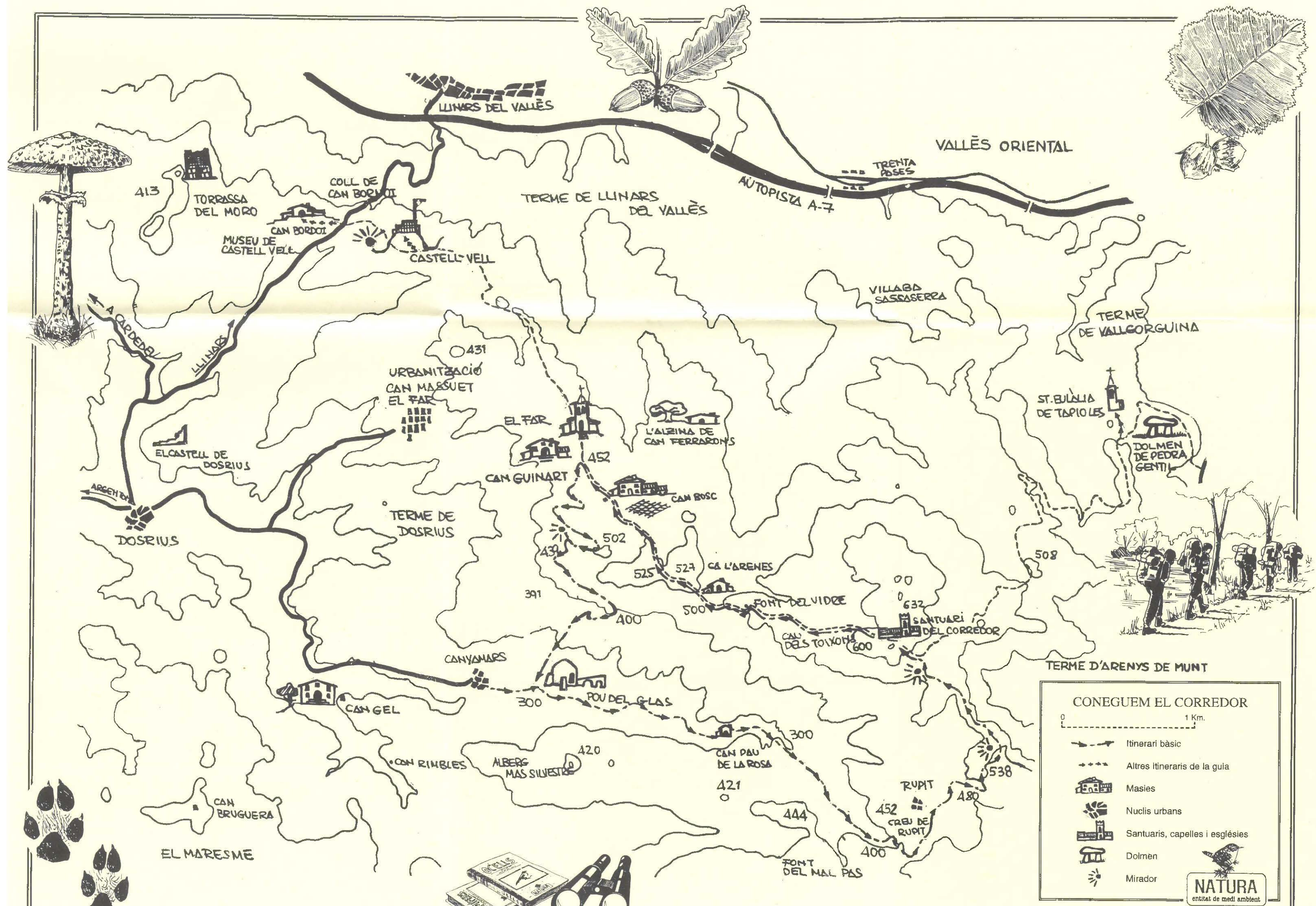
BIBLIOGRAFIA

- ALBERT, E. (1989): La Guerra Civil a Canyamars (1936-1950). Ed. L'Aixernador. Argentona, 1989.
- ALSINA, N. i JUBANY, MA. A. (1988-1989): Articles dins la Revista "El Comú" de Dosrius, Canyamars i El Far (números 4, 6, 7, 8 i 9) dedicats als edificis religiosos de Dosrius i Canyamars.
- ALSINA, N. i JUBANY, MA. A. (1995): Una ullada al passat. Història gràfica de Dosrius, Canyamars i El Far (1900-1975). Ed. Ajuntament de Dosrius. Dosrius, 1995.
- AUTORS DIVERSOS (1984): Atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra. Ketres Editora. Barcelona, 1984.
- AUTORS DIVERSOS (1991 i 1992): CATALUNYA ROMÀNICA. Vol XVIII, Vallès Occidental i Vallès Oriental (Barcelona, 1991). Vol. XX, El Barcelonès, El Baix Llobregat i El Maresme (Barcelona, 1992). Ed. Enciclopèdia Catalana.
- AUTORS DIVERSOS (1995): Atlas dels amfibis i rèptils de Catalunya i Andorra. Edicions el Brau. Barcelona, 1995.
- BARRACHINA, J. i MONREAL, L. (1983): El castell de Llinars del Vallès. Col·lecció "Biblioteca Abat Oliba", núm. 28. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 232 pàgs. Barcelona, 1983.
- BASSA, O. i NAVARRO, F. (1993): Guia bàsica dels mamífers del Maresme. Ed. Natura. Argentona, 1993.
- BASSA, O.; FARELL, D.; PUJOL, J. (1997): Els boscos del Maresme. Ed. Natura. Argentona.
- BELLVEÍ, J. (1995): "La restauració del Santuari del Corredor". Felibrejada, 18. Butlletí del Grup d'Història del Casal. pàg. 13. Mataró, 1995.
- BOMBI, A. i RASCHE, E.: "MONTNEGRE-CORREDOR. Guia del Medi Natural"; núm. 7. Ed. Diputació de Barcelona. 23 pàgs.
- BONET I GARÍ, LL. (1983): Les masies del Maresme. Ed. C.E.C.-Montblanc-Martín. Pàgs. 442-446. Barcelona, 1983.
- BOSC, J. ET AL. (1986): "Resultats de les excavacions arqueològiques portades a terme al Turó del Vent (Llinars del Vallès, Vallès Oriental)". Tribuna d'Arqueologia 1984-85: 121-132.

- CORDERO, P.J. (1983): Las aves del Maresme. Catálogo, status y fenología. Publicacions Universitat de Barcelona. Barcelona, 1983.
- CHINARY, M.: Guia de Campo de los Insectos de España y Europa. Ed. Omega. Barcelona 1988
- ESCOLA DE NATURA DEL CORREDOR. DIVERSOS AUTORS. (1990): Arbres de Catalunya. Joc de cartes d'identificació. Ed. Escola de Natura del Corredor. Dosrius. 1990
- FARELL, D. , TARRUELLA, X. i VALLS, A. (1994): Coneguem el Montnegre. Itineraris de natura, història i paisatge. Ed. Natura. Argentona, 1994.
- GIMENO, T. i IZQUIERDO, P. (1990): La societati bèrica del Vallès. Ed. Egara. Terrassa, 1990.
- GOYTISOLO, J.A. (1991): Parcs Naturals de Barcelona, un passeig. Diputació de Barcelona. Barcelona, 1991.
- GRAUPERA, T. ET AL. (1995): Costums i tradicions del Maresme. Núm. 5. Ed. Grup d'Història del Casal. Mataró, 1995.
- GRÜNERT, H. i R. (1993): Setas. Guías de Naturaleza Blume. Barcelona, 1993.
- HISTÒRIA NATURAL DELS PAÏSOS CATALANS, DIVERSOS AUTORS. (1986): Volum 5, 6 i Espais Naturals. Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona.
- JOHNSON, H. (1976): La Madera. Ed. Blume. Barcelona (1994)
- LÓPEZ, J. (1989): Les bruixes de Vallgorguina i el dolmen de la "Pedra Gentil".
- LÓPEZ ISARRÍA, J.A.: Interpretar un paisaje. Ed. Alhambra Longman. 1995. Fuenlabrada (Madrid).
- MADRIGAL, A. (1994): Ordenación de montes arbolados. ICONA, Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. Madrid, 1994.
- MASCLANS, F. (1988): Guia per a conèixer els arbres. Editorial Montblanc-Centre Excursionista de Catalunya. Barcelona, Primera ed. 1958.
- MASCLANS, F. (1988): Guia per a conèixer els arbusts i les lianes. Editorial Montblanc-CEC. Barcelona, Primera ed. 1958.
- PARDO, J. (1990): "Transformació del paisatge i organització del poblament en època romana al Vallès Oriental. Comentaris sobre el procés de formació del paisatge rural". Rev. Limes, 0: 52-63. Cerdanyola del Vallès.
- PASCUAL, R. i BARBERÀ, J. (1964-65): "El yacimiento prerromano de Puig Castell (Vallgorguina, Barcelona)". Rev. Ampurias, 26-27: 233-245. Barcelona.

- PETERSON, R., MOUNTFORT, G., et HOLLOM, P.A.D. (1987): Edicions Omega. Barcelona.
- PITA, P. (1995): La planificació dels aprofitaments forestals. Editorial Aedos. Barcelona, 1995.
- REICHHOLF, J. (1990): Mamíferos. Guías de Naturaleza Blume. Barcelona, 1990.
- RIBAS, M. (1994): Canyamars prehistòric. Del Neolític a la primera edat del ferro. Mataró, 1994.
- RODRÍGUEZ, J.L.: Guía de Campo de los Mamíferos Terrestres de España. Ed. Omega. Barcelona. 1993.
- WILLIS, I. , PORTER, R.F. , CRHISTENSEN, S. et NIELSEN, B.P. (1994): Rapaces Europeas. Ed. Perfils. Lleida.

CONEGUEM EL CORREDOR

0 1 Km.

- Itinerari bàsic
- Altres itineraris de la guia
- Masies
- Nuclis urbans
- Santuaris, capelles i esglésies
- Dolmen
- Mirador

NATURA
entitat de medi ambient

UNIVERSITAT DE BARCELONA